

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING FUQAROLIK KODEKSI

IKKINCHI QISM

IV bo'lim. Intellektual mulk

59-bob. Umumiy qoidalar

1031-modda. Intellektual mulk obyektlari

Intellektual mulk obyektlari jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) intellektual faoliyat natijalari:

fan, adabiyot va san'at asarlari;

Oldingi tahrirga qarang.

ijrolar, fonogrammalar, efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotlarning ko'rsatuvlari yoki eshittirishlari;

elektron hisoblash mashinalari (bundan buyon matnda EHM deb yuritiladi) uchun dasturlar va ma'lumotlar bazalari;

(1-bandning uchinchi va to'rtinchi xatboshilari O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

ixtirolar, foydali modellar, sanoat namunalari;

seleksiya yutuqlari;

oshkor etilmagan axborot, shu jumladan ishlab chiqarish sirlari (nou-xau);

2) fuqarolik muomalasi ishtirokchilarining, tovarlar, ishlar va xizmatlarning xususiy alomatlarini aks ettiruvchi vositalar:

firma nomlari;

tovar belgilari (xizmat ko'rsatish belgilari);

tovarlar chiqarilgan joy nomi;

3) ushbu Kodeksda yoki boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollarda intellektual faoliyatning boshqa natijalari hamda fuqarolik muomalasi ishtirokchilarining, tovarlar va xizmatlarning xususiy alomatlarini aks ettiruvchi vositalar.

1032-modda. Intellektual mulk obyektlarini huquqiy muhofaza qilish

Intellektual mulk obyektlarini huquqiy muhofaza qilish ularning yaratilganligi tufayli yoxud ushbu Kodeksda yoki boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollarda va tartibda vakolat berilgan davlat organi tomonidan huquqiy muhofaza berilishi natijasida yuzaga keladi.

Oshkor etilmagan axborotga huquqiy muhofaza berish shartlari qonun bilan belgilanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunining 11-moddasi va 5-bobi, O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi 397-II-son "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi Qonunining 5-moddasi, O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi 395-II-son "Seleksiya yutuqlari to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 12-maydagi 218-II-son "Integral mikrosxemalar topologiyalarini huquqiy muhofaza qilish to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi 267-II-son "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonunining 4, 6, 32²-moddalari, Vazirlar Mahkamasining 2003-yil 1-iyuldagi 298-son qarori bilan tasdiqlangan "Patent vakillari to'g'risida Nizom", Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 9-oktabrdagi 856-son qarori bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining Apellatsiya kengashi to'g'risida nizom, O'zbekiston Respublikasi innovatsion rivojlanish vazirining 2018-yil 4-iyundagi 14/6-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Davlat ilmiy-texnika dasturlari doirasida yaratilgan intellektual mulk huquqlari (patentlar)ni xorijda ro'yxatdan o'tkazish va qo'llab-quvvatlash xarajatlarini to'lash tartibi to'g'risidagi Nizom".

1033-modda. Intellektual mulk obyektlariga shaxsiy nomulkiy va mulkiy huquqlar

Intellektual faoliyat natijalarining mualliflari ana shu natijalarga nisbatan shaxsiy nomulkiy va mulkiy huquqlarga ega bo'ladilar.

Shaxsiy nomulkiy huquqlar muallifga uning mulkiy huquqlaridan qat'i nazar, tegishli bo'ladi va uning intellektual faoliyat natijalariga bo'lgan mulkiy huquqlari boshqa shaxsga o'tgan taqdirda uning o'zida saqlanib qoladi.

Fuqarolik muomalasi ishtirokchilarining, tovarlar, ishlar yoki xizmatlarning xususiy alomatlarini aks ettiruvchi vositalar (bundan buyon matnda — xususiy alomatlarini aks ettiruvchi vositalar)ga nisbatan huquq egalariga bu vositalar borasida mulkiy huquqlar tegishli bo'ladi.

Mualliflik huquqi (intellektual faoliyat natijasining muallifi deb e'tirof etilish huquqi) shaxsiy nomulkiy huquq hisoblanadi va ijodiy mehnati bilan intellektual faoliyat natijasini yaratgan shaxsgagina tegishli bo'ladi.

Mualliflik huquqi boshqa shaxsga o'tkazilmaydi va berilmaydi.

Agar natija ikki yoki undan ortiq shaxsning birgalikdagi ijodiy mehnati bilan yaratilgan bo'lsa, ular hammualliflar hisoblanadilar. Intellektual mulkning ayrim obyektlariga nisbatan qonunda asarning to'raligicha hammualliflari deb hisoblanadigan shaxslar doirasi cheklab qo'yilishi mumkin.

1034-modda. Intellektual mulk obyektlariga nisbatan mutlaq huquqlar

Intellektual faoliyat natijasiga yoki xususiy alomatlarini aks ettiruvchi vositaga nisbatan mulkiy huquqlar egasiga ana shu intellektual mulk obyektidan o'z xohishiga ko'ra har qanday shaklda va har qanday usulda mutlaq qonuniy foydalanish huquqi tegishli bo'ladi.

Oldingi tahrirga qarang.

Huquq egasiga mutlaq huquq asosida tegishli bo'lgan intellektual mulk obyektlaridan boshqa shaxslarning foydalanishiga faqat huquq egasining ruxsati bilan yo'l qo'yiladi.

(1034-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Intellektual mulk obyektiga nisbatan mutlaq huquq egasi bu huquqni boshqa shaxsga to'liq yoki qisman o'tkazishga, intellektual mulk obyektidan boshqa shaxs foydalanishiga ruxsat berishga haqli va, agar bu ushbu Kodeks va boshqa qonunlarning qoidalariga zid bo'lmasa, ularni boshqacha tarzda tasarruf etishga haqli.

Mutlaq huquqlarni cheklashga, shu jumladan intellektual mulk obyektidan boshqa shaxslar foydalanishiga imkoniyat berish yo'li bilan cheklashga, bu huquqlarni haqiqiy emas deb topishga va ularni tugatishga (bekor qilishga) ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda belgilangan hollarda, doiralarda va tartibda yo'l qo'yiladi.

Oldingi tahrirga qarang.

Mutlaq huquqlarni cheklash bunday cheklash intellektual mulk obyektidan normal foydalanilishiga o'rinsiz ziyon yetkazmagan va huquq egalarining qonuniy manfaatlarini asossiz kamsitmagan taqdirdagina tatbiq etiladi.

(1034-moddaning beshinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1035-modda. Mutlaq huquqlarning boshqa shaxsga o'tishi

Intellektual mulk obyektiga nisbatan mutlaq huquqlar egasiga tegishli mulkiy huquqlar, agar ushbu Kodeksda yoki boshqa qonunda boshqacha tartib nazarda tutilmagan bo'lsa, huquq egasi tomonidan shartnoma bo'yicha boshqa shaxsga to'liq yoki qisman o'tkazilishi mumkin, shuningdek bu mutlaq huquqlar meros bo'lib va yuridik shaxs — huquq egasi qayta tashkil etilganda huquqiy vorislik tartibida o'tadi.

Mulkiy huquqlarning shartnoma bo'yicha o'tkazilishi yoxud ularning universal huquqiy vorislik tartibida o'tishi mualliflik huquqining va boshqa begonalashtirilmaydigan hamda o'zgaga o'tkazilmaydigan mutlaq huquqlarning o'tkazilishiga yoki cheklanishiga sabab bo'lmaydi. Bunday

huquqlarning o'tkazilishi yoki cheklanishi to'g'risidagi shartnoma shartlari o'z-o'zidan haqiqiy emas.

Shartnoma bo'yicha o'tkaziladigan mutlaq huquqlar unda aniqlab qo'yilishi lozim. Shartnomada boshqa shaxsga o'tkaziladigan huquq sifatida ko'rsatilmagan huquqlar, agar boshqacha hol isbotlanmagan bo'lsa, o'tkazilmagan deb hisoblanadi.

Mutlaq huquqni uning amal qilish davrida cheklangan vaqtga boshqa shaxsga berishni nazarda tutuvchi shartnomaga nisbatan litsenziya shartnomasi to'g'risidagi qoidalar qo'llaniladi.

1036-modda. Litsenziya shartnomasi

Litsenziya shartnomasi bo'yicha intellektual faoliyat natijasiga yoki xususiy alomatlarni aks ettiruvchi vositaga nisbatan mutlaq huquqqa ega bo'lgan taraf (litsenziar) boshqa tarafga (litsenziatga) tegishli intellektual mulk obyektidan foydalanishga ruxsatnoma beradi.

Litsenziya shartnomasi beriladigan huquqlarni, foydalanish chegaralari va muddatlarini aniqlashi lozim.

Litsenziya shartnomasi pullik hisoblanadi.

Litsenziya shartnomasi litsenziatga quyidagilarni berishni nazarda tutishi mumkin:

intellektual mulk obyektidan, litsenziarning undan foydalanish huquqi va boshqa shaxslarga litsenziya berish huquqi saqlanib qolgan holda (oddiy nomutlaq litsenziya) foydalanish huquqini;

intellektual mulk obyektidan, litsenziarning undan foydalanish huquqi saqlanib qolgan holda, biroq boshqa shaxslarga litsenziyani berish huquqisiz (mutlaq litsenziya) foydalanish huquqini;

qonunda yo'l qo'yiladigan boshqa turdagi litsenziyalarni.

Agar litsenziya shartnomasida boshqacha tartib nazarda tutilmagan bo'lsa, litsenziya oddiy (nomutlaq) deb hisoblanadi.

Litsenziyani oluvchi tomonidan intellektual mulk obyektidan foydalanish huquqini boshqa shaxsga berish to'g'risidagi shartnoma sublitsenziya shartnomasi hisoblanadi. Litsenziyani oluvchi faqat litsenziya shartnomasida nazarda tutilgan hollarda sublitsenziya shartnomasi tuzishga haqli.

Qo'shimcha litsenziatning harakatlari uchun, agar litsenziya shartnomasida boshqacha tartib nazarda tutilmagan bo'lsa, litsenziar oldida litsenziat javobgar bo'ladi.

1037-modda. Intellektual faoliyat natijalarini yaratish va ulardan foydalanish to'g'risidagi shartnoma

Muallif intellektual faoliyat natijalarini yaratish va ulardan foydalanish to'g'risidagi shartnoma bo'yicha kelgusida asar, ixtiro yoki boshqa intellektual faoliyat natijasini yaratish va o'zining ish beruvchisi bo'lmagan buyurtmachiga bu natijadan foydalanish uchun mutlaq huquqlar berish majburiyatini o'z zimmasiga olishi mumkin.

Ushbu moddaning **birinchi qismida** nazarda tutilgan shartnoma yaratilishi lozim bo'lgan intellektual faoliyat natijasining xususiyatini, shuningdek undan foydalanish maqsadlari yoxud usullarini belgilashi lozim.

Muallif zimmasiga ushbu muallif kelgusida yaratadigan har qanday intellektual faoliyat natijalaridan foydalanish uchun mutlaq huquqlarni birorta shaxsga berish majburiyatini yuklaydigan shartnoma o'z-o'zidan haqiqiy emas.

Intellektual faoliyat natijalarini yaratish va ulardan foydalanish to'g'risidagi shartnomaning muallifning kelgusida muayyan turdagi yoxud muayyan sohadagi intellektual faoliyat natijalarini yaratishini cheklaydigan shartlari o'z-o'zidan haqiqiy emas.

1038-modda. Mutlaq huquq va mulk huquqi

Intellektual faoliyat natijasiga yoki xususiy alomatlarni aks ettiruvchi vositaga nisbatan mutlaq huquq bunday natija yoki xususiy alomatlarni aks ettiruvchi vosita ifodalangan moddiy obyektga nisbatan mulk huquqidan qat'i nazar mavjud bo'ladi.

1039-modda. Intellektual mulk obyektlariga nisbatan mutlaq huquqning amal qilish muddati

Intellektual mulk obyektlariga nisbatan mutlaq huquq ushbu Kodeksda yoki boshqa qonunlarda nazarda tutilgan muddat mobaynida amal qiladi.

Intellektual mulk obyektlariga nisbatan shaxsiy nomulkiy huquqlar muddatsiz amal qiladi.

Qonunda nazarda tutilgan hollarda intellektual mulk obyektlariga nisbatan mutlaq huquqning amal qilishi undan muayyan vaqt mobaynida foydalanilmasligi oqibatida bekor qilinishi mumkin.

1040-modda. Intellektual mulk obyektlariga nisbatan mutlaq huquqlarni himoya qilish usullari

Intellektual mulk obyektlariga nisbatan mutlaq huquqlarni himoya qilish ushbu Kodeksning **11-moddasida** nazarda tutilgan usullar bilan amalga oshiriladi. Mutlaq huquqlarni himoya qilish shuningdek:

mutlaq huquqlar qaysi moddiy obyektlar yordamida buzilgan bo'lsa, o'sha moddiy obyektlarni hamda bunday buzish natijasida yaratilgan moddiy obyektlarni olib qo'yish orqali;

yo'l qo'yilgan buzish haqidagi ma'lumotni majburiy suratda e'lon qilib, unga buzilgan huquq kimga tegishliligi to'g'risidagi ma'lumotlarni kiritish orqali;

qonunda nazarda tutilgan boshqa usullarda amalga oshirilishi mumkin.

Intellektual faoliyat natijalarini va xususiy alomatlarini aks ettiruvchi vositalarni yaratish hamda ulardan foydalanish to'g'risidagi shartnoma buzilganda majburiyatlarni buzganlik uchun javobgarlik to'g'risidagi umumiy qoidalar qo'llaniladi.

60-bob. Mualliflik huquqi

Oldingi tahrirga qarang.

1041-modda. Mualliflik huquqi obyekti

Mualliflik huquqi ijodiy faoliyat natijasi bo'lmish fan, adabiyot va san'at asarlariga nisbatan, ularning maqsadi va qadr-qimmati, shuningdek ifodalanish usulidan qat'i nazar, tatbiq etiladi.

Mualliflik huquqi quyidagi biron-bir obyektiv shaklda bo'lgan oshkor qilingan asarlarga ham, oshkor qilinmagan asarlarga ham tatbiq etiladi:

yozma (qo'lyozma, mashinkalangan yozuv, notali yozuv va hokazo);

og'zaki (omma oldida so'zlash, omma oldida ijro etish va hokazo);

ovozli yoki video yozuv (mexanik, magnitli, raqamli, optik va hokazo);

tasvir (rasm, eskiz, manzara, tarh, chizma, kino-, tele-, video- yoki fotokadr va hokazo);

hajmli-fazoviy (haykal, model, maket, inshoot va hokazo);

boshqa shakllardagi.

Mualliflik huquqi g'oyalar, prinsiplar, uslublar, jarayonlar, tizimlar, usullar yoki konsepsiyalarga emas, balki ifoda shakliga nisbatan tatbiq etiladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 5-moddasi.

(1041-modda O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1042-modda. Mualliflik huquqi obyektlarining turlari

Mualliflik huquqi obyektlari jumlasiga quyidagilar kiradi:

adabiy asarlar (adabiy-badiiy, ilmiy, o'quv, publitsistik va boshqa asarlar);

dramatik va ssenariy asarlar;

matnli va matnsiz musiqa asarlari;

musiqali-dramatik asarlar;

xoreografiya asarlari va pantomimalar;

Oldingi tahrirga qarang.

audiovizual asarlar;

(1042-moddaning yettinchi xatboshi O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

rangtasvir, haykaltaroshlik, grafika, dizayn asarlari va boshqa tasviriy san'at asarlari;

manzarali-amaliy va sahna bezagi san'ati asarlari;

arxitektura, shaharsozlik va bog'-park barpo etish san'ati asarlari;

fotografiya asarlari va fotografiyaga o'xshash usullarda yaratilgan asarlar;

jo'g'rofiya, geologiya xaritalari va boshqa xaritalar, jo'g'rofiya, topografiya va boshqa fanlarga taalluqli tarhlar, eskizlar va asarlar;

barcha turdagi elektron-hisoblash mashinalari (EHM) uchun dasturlar, shu jumladan amaliy dasturlar va operatsiya tizimlari;

ushbu Kodeksning 1041-moddasida belgilab qo'yilgan talablarga javob beruvchi boshqa asarlar.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 6-moddasi.

Oldingi tahrirga qarang.

1043-modda. Mualliflik huquqi obyektlari hisoblanuvchi asarning qismlari, hosila va jamlama asarlar

Ushbu Kodeksning 1041-moddasida belgilangan talablarga javob beradigan:

asarning mustaqil ravishda foydalanilishi mumkin bo'lgan qismlari (shu jumladan uning nomi);

hosila asarlar (tarjimalar, ishlanma asarlar, annotatsiyalar, referatlar, muxtasar xulosalar, sharhlar, insenirovkalar, aranjirovkalar, soddalashtirishlar hamda fan, adabiyot va san'at asarlarining boshqa qayta ishlanmalari);

to'plamlar (ensiklopediyalar, antologiyalar, ma'lumotlar bazalari) va materiallarning tanlanganligi yoki joylashtirilganligiga ko'ra ijodiy mehnat natijasi bo'lgan boshqa jamlama asarlar mualliflik huquqi obyektlari hisoblanadi.

Hosila va jamlama asarlar, ularning yaratilishi uchun asos bo'lgan yoki ularning tarkibiga kirgan asarlar mualliflik huquqi obyektlari bo'lishi yoki bo'lmasligidan qat'i nazar, mualliflik huquqi bilan muhofaza qilinadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 7-moddasi.

1044-modda. Mualliflik huquqi obyektlari hisoblanmaydigan materiallar

Quyidagilar mualliflik huquqi obyektlari hisoblanmaydi:

rasmiy hujjatlar (qonunlar, qarorlar va shu kabilar), shuningdek ularning rasmiy tarjimalari;

rasmiy ramzlar va belgilar (bayroqlar, gerblar, ordenlar, pul belgilari va shu kabilar);

xalq ijodiyoti asarlari;

oddiy matbuot axboroti tusidagi kundalik yangiliklarga doir yoki joriy voqealar haqidagi xabarlar;

insonning bevosita individual asar yaratishga qaratilgan ijodiy faoliyati amalga oshirilmasdan, muayyan turdagi ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan texnika vositalari yordamida olingan natijalar.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 8-moddasi.

(1043–1044-moddalar O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1045-modda. Rasmiy hujjatlar, ramzlar va belgilarning loyihalariga bo‘lgan huquqlar

Rasmiy hujjat, ramz yoki belgining loyahasiga bo‘lgan mualliflik huquqi loyihani yaratgan (ishlab chiqqan) shaxsga tegishlidir.

Rasmiy hujjatlar, ramzlar va belgilarning loyihalarini ishlab chiqqan shaxslar, basharti bunday loyihani ishlab chiqish to‘g‘risida topshiriq bergan organ tomonidan taqiqlanmagan bo‘lsa, o‘zlari yaratgan loyihalarni e‘lon qilishga haqlidirlar. Loyihani e‘lon qilishda uni ishlab chiqqan shaxslar o‘z ismlarini ko‘rsatishga haqlidirlar.

Vakolatli organ rasmiy hujjat tayyorlash uchun loyihadan, basharti loyiha uni ishlab chiqqan shaxs tomonidan e‘lon qilingan yoki tegishli organga yuborilgan bo‘lsa, mazkur shaxsning rozilgisiz foydalanishi mumkin.

Loyiha asosida rasmiy hujjatlar, ramzlar va belgilar tayyorlash chog‘ida rasmiy hujjat, ramz yoki belgi tayyorlayotgan organning xohishiga ko‘ra loyihaga qo‘shimchalar va o‘zgartishlar kiritilishi mumkin.

Vakolatli organ loyihani ma‘qullaganidan keyin loyihadan uni ishlab chiqqan shaxsning ismi-sharifini ko‘rsatmagan holda foydalanish mumkin.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 9-moddasi.

Oldingi tahrirga qarang.

1046-modda. Asar muallifi. Mualliflik huquqining yuzaga kelishi. Mualliflik prezumpsiyasi

Asar kimning ijodiy mehnati bilan yaratilgan bo‘lsa, ana shu fuqaro asar muallifi deb e‘tirof etiladi.

Fan, adabiyot va san‘at asariga mualliflik huquqi uni yaratish fakti bo‘yicha yuzaga keladi. Mualliflik huquqining yuzaga kelishi va amalga oshirilishi uchun asarni ro‘yxatdan o‘tkazish yoki biron-bir boshqa rasmiyatchilikka rioya etish talab qilinmaydi.

Asarning asl nusxasida yoki nusxasida muallif sifatida ko‘rsatilgan shaxs, agar boshqacha hol isbotlanmagan bo‘lsa, asar muallifi hisoblanadi.

Asar imzosiz yoki taxallus ostida chop etilgan taqdirda (muallifning taxallusi uning kim ekanligiga shubha qoldirmaydigan hollar bundan mustasno), asarni chop etgan, asarda ismi yoki nomi ko‘rsatilgan noshir, agar boshqa dalillar bo‘lmasa, muallifning vakili hisoblanadi hamda muallifning huquqlarini himoya qilish va ularning amalga oshirilishini ta‘minlash huquqiga egadir. Bu qoida bunday asar muallifi o‘z shaxsini oshkor etguniga va o‘zining muallif ekanligini ma‘lum qilguniga qadar amalda bo‘ladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 10-moddasi.

(1046-modda O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1047-modda. Hammualliflik

Ikki yoki undan ortiq fuqaroning birgalikdagi ijodiy mehnati natijasida yaratilgan asarga bo‘lgan mualliflik huquqi, mazkur asar bo‘linmas bir butun yoki har biri ham mustaqil mazmunga ega qismlardan iborat ekanligidan qat‘i nazar, hammualliflarga birgalikda tegishli bo‘ladi.

Basharti asarning muayyan qismidan uning boshqa qismlariga bog'liq bo'lmagan holda foydalanish mumkin bo'lsa, bu mustaqil mazmunga ega bo'lgan qism deb e'tirof etiladi.

Hammualiflarning har biri, basharti ularning o'rtasidagi kelishuvda o'zgacha hol nazarda tutilgan bo'lmasa, asarning o'zi yaratgan, mustaqil mazmunga ega bo'lgan qismidan o'z xohishiga ko'ra foydalanishga haqlidir.

Hammualiflar o'rtasidagi munosabatlar, qoida tariqasida, kelishuv asosida belgilanadi. Bunday kelishuv bo'lmagan taqdirda asarga bo'lgan mualliflik huquqi barcha mualliflar tomonidan birgalikda amalga oshiriladi, mualliflik haqi esa ular o'rtasida teng taqsimlanadi.

Basharti hammualiflarning asari bo'linmas bir butunni tashkil etsa, asardan foydalanishni yetarli asoslar bo'lmay turib taqiqlab qo'yishga hammualiflardan hech biri haqli emas.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 12-moddasi.

Oldingi tahrirga qarang.

1048-modda. Hosila asarga bo'lgan mualliflik huquqi

Hosila asar muallifiga fan, adabiyot va san'at asarining mazkur muallif tomonidan amalga oshirilgan qayta ishlanmasiga bo'lgan mualliflik huquqi tegishlidir.

Hosila asar muallifi qayta ishlangan asar muallifi huquqlariga rioya etgan taqdirda, o'zi yaratgan asarga mualliflik huquqidan foydalanadi.

Hosila asar muallifining mualliflik huquqi qayta ishlashga asos bo'lgan asarni boshqa shaxslar ham o'zlari qayta ishlashlariga to'sqinlik qilmaydi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 13-moddasi.

(1048-modda O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1049-modda. Asarlar yaratilishini tashkil etuvchi shaxslarning huquqlari

Oldingi tahrirga qarang.

Asarlar yaratilishini tashkil etuvchi shaxslar (audiovizual asarlarni tayyorlovchilar, ensiklopediyalar noshirlari, prodyuserlar va boshqa shu kabilar) tegishli asarlarning mualliflari deb e'tirof etilmaydi. Biroq ushbu Kodeksda yoki boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollarda, bunday shaxslar ana shu asarlardan foydalanishda mutlaq huquqlarga ega bo'ladilar.

Audiovizual asarni tayyorlovchi bu asardan foydalanilganda o'z ismi yoki nomini ko'rsatishga yoxud ismi yoki nomi ko'rsatilishini talab qilishga haqlidir.

Ensiklopediyalar, ensiklopedik lug'atlardan, ilmiy ishlarning davriy va davomli to'plamlaridan, gazetalar, jurnallar hamda boshqa davriy nashrlardan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlar ularning noshiriga tegishlidir. Bunday nashrlardan har qanday tarzda foydalanilganda noshir o'z ismi yoki nomini ko'rsatishga yoxud ismi yoki nomi ko'rsatilishini talab qilishga haqlidir. Bunday nashrlarga kiritilgan asarlarning mualliflari, agar mualliflik shartnomasida boshqacha hol nazarda tutilgan bo'lmasa, umuman nashrdan qat'i nazar, o'z asarlaridan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlarini saqlab qoladilar.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 17-moddasi.

(1049-modda matni O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1050-modda. Mualliflik huquqining himoya belgilari

Alohida mualliflik huquqining egasi o'z huquqlaridan xabardor etish uchun asarning har bir nusxasida aks ettiriladigan va quyidagi uch unsurdan iborat mualliflik huquqining himoya belgisidan foydalanishi mumkin:

aylana ichiga olingan lotincha "S" harfi;

alohida mualliflik huquqlari egasining ismi (nomi);

asar birinchi marta e'lon qilingan yil.

Mualliflik huquqining himoya belgisida ko'rsatilgan shaxs, basharti boshqa hol isbotlanmagan bo'lsa, huquq egasi hisoblanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 11-moddasi.

1051-modda. Muallifning shaxsiy nomulkiy huquqlari

Oldingi tahrirga qarang.

Asar muallifiga quyidagi shaxsiy nomulkiy huquqlar tegishlidir:

asar muallifi deb e'tirof etilish huquqi (mualliflik huquqi);

asardan muallifning haqiqiy ismi, taxallusini ko'rsatgan holda yoxud ismini ko'rsatmasdan, ya'ni imzosiz foydalanish yoki foydalanishga ruxsat berish huquqi (mualliflik ismiga bo'lgan huquq);

asarni har qanday shaklda oshkor qilish yoki oshkor qilishga ruxsat berish huquqi (oshkor qilishga bo'lgan huquq), shu jumladan chaqirib olish huquqi;

asarni, shu jumladan uning nomini muallifning sha'ni va qadr-qimmatiga zarar yetkazishi mumkin bo'lgan har qanday tarzda buzib ko'rsatilishidan yoki har qanday boshqacha tarzda tajovuz etilishidan himoya qilish huquqi (muallif obro'sini himoya qilish huquqi).

Muallif asarni oshkor qilish to'g'risida ilgari qabul qilgan qaroridan, asardan foydalanish huquqini olgan shaxslarga ular shunday qaror tufayli ko'rgan zararlarning, shu jumladan boy berilgan foydaning o'rnini qoplash sharti bilan, voz kechish huquqiga (asarni chaqirib olish huquqiga) egadir. Agar asar oshkor qilingan bo'lsa, muallif uni chaqirib olganligi to'g'risida ommaga ma'lum qilishi shart. Bunda u asarning avval tayyorlangan nusxalarini o'z hisobidan muomaladan olib qo'yishga haqlidir. Bu qoidalar, agar muallif bilan tuzilgan shartnomada boshqacha qoida nazarda tutilgan bo'lmasa, xizmat asarlariga nisbatan tatbiq etilmaydi.

Asarni nashr qilish, omma oldida ijro etish yoki undan boshqacha tarzda foydalanishda asarning o'ziga, nomiga va muallifning ismi ko'rsatilishiga biron-bir o'zgartish kiritishga faqat muallifning roziligi bilan yo'l qo'yiladi.

Muallifning rozilgisiz uning asarini bezaklar, so'zboshi, xotima, sharhlar yoki biron-bir tushuntirishlar bilan nashr etish taqiqlanadi.

Muallifning shaxsiy nomulkiy huquqlari uning mulkiy huquqlaridan qat'i nazar, unga tegishli bo'lib, asardan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlar boshqa shaxsga o'tkazilgan taqdirda ham uning o'zida saqlanib qoladi.

Muallifning o'z shaxsiy nomulkiy huquqlarini amalga oshirishdan voz kechish to'g'risida biron-bir shaxs bilan kelishuvi va bu haqdagi arizasi o'z-o'zidan haqiqiy emas.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 18-moddasi.

(1051-modda matni O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Oldingi tahrirga qarang.

(1052, 1053, 1054 va 1055-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni bilan chiqarilgan — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Oldingi tahrirga qarang.

1056-modda. Muallifning mulkiy huquqlari

Muallifga asardan har qanday shaklda va har qanday usulda foydalanishda mutlaq huquqlar tegishlidir.

Yuridik va jismoniy shaxslar, ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda ko'rsatilganidan tashqari hollarda, asardan faqat huquq egasi yoki boshqa vakolatli shaxs bilan tuzilgan shartnomaga binoan, shu jumladan mulkiy huquqlarni jamoaviy asosda boshqaruvchi tashkilotlar bilan tuzilgan shartnomaga binoan yoxud ular bo'lmagan taqdirda, bu tashkilotlarning vazifalari va majburiyatlarini bajaruvchi tashkilot bilan tuzilgan shartnomaga binoan foydalanishlari mumkin.

Muallifning asardan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlari quyidagi harakatlarni amalga oshirish yoki bunday harakatlarga ruxsat berish huquqini anglatadi:

asarni takrorlash (takrorlash huquqi);

asarning asl nusxasini yoki nusxalarini sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish yo'li bilan tarqatish (tarqatish huquqi);

asarni barchaning e'tiboriga yetkazish (barchaning e'tiboriga yetkazish huquqi);

asarning asl nusxasini yoki nusxalarini prokatga berish (prokatga berish huquqi);

tarqatish maqsadida asarning nusxalarini, shu jumladan mutlaq mualliflik huquqlari egasining ruxsati bilan tayyorlangan nusxalarini import qilish (import qilish huquqi);

asarni sim (kabel) orqali yoki boshqa shu kabi vositalar yordamida uzatish yo'li bilan barchaning e'tibori uchun yuborish (kabel orqali yuborish huquqi);

asarga tuzatishlar kiritish, uni aranjirovka qilish yoki boshqacha tarzda qayta ishlash (qayta ishlash huquqi);

asarni omma oldida namoyish etish (omma oldida namoyish etish huquqi);

asarni omma oldida ijro etish (omma oldida ijro etish huquqi);

asarni simsiz vositalar yordamida uzatish yo'li bilan barchaning e'tibori uchun yuborish (efirga uzatish huquqi);

asarni tarjima qilish (tarjima qilish huquqi);

asarni barchaning e'tiboriga takroran yuborish, agar bunday yuborish dastlabki yuborishni amalga oshirgan tashkilotdan boshqa tashkilot tomonidan amalga oshirilsa (barchaning e'tiboriga takroran yuborish huquqi).

Muallif o'z asaridan foydalanishning har bir turi uchun haq olish huquqiga (haq olish huquqiga) ega.

Agar chop etilgan asarning nusxalari ularni sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish vositasida fuqarolik muomalasiga qonuniy kiritilgan bo'lsa, ularning bundan buyongi tarqatilishiga muallifning rozilgisiz va unga haq to'lanmagan holda yo'l qo'yiladi, qonunda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Asardan daromad olish maqsadida foydalanilganligi yoki undan foydalanish bunday maqsadga qaratilmaganligidan qat'i nazar, asardan foydalanilgan deb hisoblanadi.

Oldingi tahrirga qarang.

Asarning mazmunini tashkil etuvchi qoidalarni (ixtirolarni, boshqa texnikaviy, iqtisodiy, tashkiliy va shu kabi yechimlarni) amaliy qo'llash asardan mualliflik huquqi ma'nosida foydalanganlik deb hisoblanmaydi.

(1056-moddaning yettinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2011-yil 21-dekabrda O'RQ-311-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2011-y., 51-son, 542-modda)

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 19-moddasi.

Oldingi tahrirga qarang.

(1057-modda O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni bilan chiqarilgan — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1058-modda. Mualliflik huquqlarining cheklanishi

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

Muallif va boshqa shaxslarning asardan foydalanish borasidagi mutlaq huquqlarini cheklashga ushbu Kodeksning 1059—1062-moddalarida yoki boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollardagina yo‘l qo‘yiladi. Mazkur cheklashlar asardan normal foydalanilishiga o‘rinsiz ziyon yetkazmagan va muallifning qonuniy manfaatlarini asossiz kamsitmagan taqdirdagina tatbiq etiladi.

(1058-modda matni O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 24-moddasi.

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

1059-modda. Asarlarni muallifning rozilgisiz va haq to‘lanmagan holda shaxsiy maqsadlarda takrorlash

Oshkor qilingan asarni shaxsiy maqsadlarda muallifning yoki boshqa huquq egasining rozilgisiz va haq to‘lanmagan holda takrorlashga yo‘l qo‘yiladi, qonunda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Ushbu modda birinchi qismining qoidalar:

binolar va inshootlar shaklidagi arxitektura asarlarini takrorlashga;

ma‘lumotlar bazalarini yoki ularning muhim qismlarini takrorlashga;

qonunda nazarda tutilgan hollarni istisno qilganda, EHM uchun dasturlarni takrorlashga;

kitoblarni (to‘laligicha) va notali matnlarni reprografik takrorlashga nisbatan tatbiq etilmaydi.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 25-moddasi.

(1059-modda O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1060-modda. Asarlarni omma oldida erkin ijro etish

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

Chop etilgan musiqa asarlarini rasmiy, diniy va dafn marosimlarida bunday marosimlarning xususiyatiga mos hajmda muallifning yoki boshqa huquq egasining rozilgisiz hamda haq to‘lanmagan holda omma oldida ijro etishga yo‘l qo‘yiladi.

(1060-modda matni O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 29-moddasi.

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

1061-modda. Asarlardan tergovga qadar tekshiruv, surishtiruv, dastlabki tergov, ma‘muriy va sudlov ishlarini yuritish maqsadlari uchun foydalanish

(1061-moddaning nomi O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 23-maydagi O‘RQ-542-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 24.05.2019-y., 03/19/542/3177-son)

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

Asarlardan tergovga qadar tekshiruv, surishtiruv, dastlabki tergov, ma'muriy va sudlov ishlarini yuritish maqsadlarini ko'zlab, foydalanish maqsadiga mos hajmda muallifning yoki boshqa huquq egasining roziligisiz hamda haq to'lanmagan holda foydalanishga yo'l qo'yiladi.

(1061-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 23-maydagi O'RQ-542-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.05.2019-y., 03/19/542/3177-son)

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 30-moddasi.

1062-modda. Xizmat asariga bo'lgan mualliflik huquqi

Xizmat vazifalarini yoki xizmat topshirig'ini bajarish tartibida yaratilgan asarga (xizmat asariga) bo'lgan muallifning shaxsiy nomulkiy huquqlari asar muallifida saqlanib qoladi.

Xizmat asaridan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlar, agar muallif bilan ish beruvchi o'rtasidagi shartnomada boshqacha qoida nazarda tutilgan bo'lmasa, ish beruvchiga tegishlidir.

Xizmat asaridan foydalanishning har bir turi uchun haq miqdori va uni to'lash tartibi muallif bilan ish beruvchi o'rtasidagi shartnomada belgilanadi. Ish beruvchi bilan tuzilgan shartnomadan qat'i nazar, muallif asar oshkor qilingan vaqtdan e'tiboran o'n yil o'tganidan keyin, ish beruvchining roziligi bilan esa undan ham oldinroq asardan foydalanish va haq olish huquqini to'liq hajmda qo'lga kiritadi.

Muallifning xizmat asaridan topshiriq maqsadi taqozo etmaydigan usulda foydalanish huquqi cheklanmaydi.

Ish beruvchi xizmat asaridan har qanday tarzda foydalanishda o'z nomini ko'rsatishga yoxud uni ko'rsatishni talab qilishga haqlidir.

Xizmat vazifalarini yoki ish beruvchining xizmat topshiriqlarini bajarish yo'sinida ushbu Kodeks 1049-moddasining **uchinchi qismida** nazarda tutilgan ensiklopediyalar, ensiklopedik lug'atlar, davriy va davomli ilmiy ishlar to'plamlari, gazetalar, jurnallar hamda boshqa davriy nashrlarning yaratilishiga ushbu moddaning qoidalari tatbiq etilmaydi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 34-moddasi.

(1061–1062-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Oldingi tahrirga qarang.

1063-modda. Mualliflik huquqining amal qilish sohasi

Ushbu Kodeksga muvofiq mualliflik huquqi:

O'zbekiston Respublikasi fuqarolari bo'lgan yoki O'zbekiston Respublikasi hududida doimiy turar joyiga ega bo'lgan mualliflarning yoki mualliflik huquqining boshqa dastlabki egalik qiluvchilarining asarlariga;

mualliflarning fuqaroligi va doimiy turar joyidan qat'i nazar, O'zbekiston Respublikasida birinchi marta chop etilgan asarlarga;

O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalariga muvofiq O'zbekiston Respublikasida muhofaza qilinadigan asarlarga tatbiq etiladi.

Agar asar O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida birinchi marta chop etilgan sanadan so'ng o'ttiz kun ichida O'zbekiston Respublikasi hududida chop etilgan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasida ham birinchi marta chop etilgan deb hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalariga muvofiq asarga O'zbekiston Respublikasi hududida muhofaza berilgan taqdirda, asar muallifi mualliflik huquqini olish uchun asos bo'lib xizmat qilgan yuridik fakt qaysi davlatning hududida sodir bo'lgan bo'lsa, o'sha davlatning qonuni bilan aniqlanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 4-moddasi.

(1063-modda O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Oldingi tahrirga qarang.

(1064-modda O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni bilan chiqarilgan — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1065-modda. Mualliflik huquqining amal qilish muddati

Oldingi tahrirga qarang.

Oldingi tahrirga qarang.

Mualliflik huquqi muallifning butun hayoti davomida va uning vafotidan keyin yetmish yil davomida amal qiladi, ushbu moddada va boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Hammualliflikda yaratilgan asarga bo‘lgan mualliflik huquqi hammualiflarning butun hayoti davomida va hammualiflar orasida eng uzoq umr ko‘rgan oxirgi shaxs vafot etganidan keyin yetmish yil davomida amal qiladi.

(1065-moddaning birinchi va ikkinchi qismlari O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 20-avgustdagi O‘RQ-709-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 21.08.2021-y., 03/21/709/0808-son)

Taxallus ostida yoki imzosiz qonuniy oshkor qilingan asarga bo‘lgan mualliflik huquqi asar oshkor qilinganidan keyin ellik yil davomida amal qiladi. Agar ko‘rsatilgan muddat ichida taxallus ostidagi yoki imzosiz asar muallifi o‘z shaxsini ma‘lum qilsa yoki bundan buyon uning shaxsi shubhaga o‘rin qoldirmasa, ushbu moddaning birinchi qismida ko‘rsatilgan muddatlar qo‘llaniladi.

Oldingi tahrirga qarang.

Muallifning vafotidan keyin birinchi marta e‘lon qilingan asarga bo‘lgan mualliflik huquqi asar e‘lon qilinganidan keyin yetmish yil davomida amal qiladi.

(1065-moddaning to‘rtinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 20-avgustdagi O‘RQ-709-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma‘lumotlari milliy bazasi, 21.08.2021-y., 03/21/709/0808-son)

Mualliflik huquqi, mualliflik ismiga bo‘lgan huquq va muallif obro‘cini himoya qilish huquqi muddatsiz muhofaza qilinadi.

Asarga O‘zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalariga muvofiq muhofaza berilgan taqdirda, O‘zbekiston Respublikasi hududida mualliflik huquqining amal qilish muddati ushbu moddaga binoan belgilanadi. Lekin bu muddat asar kelib chiqqan mamlakatda belgilangan mualliflik huquqining amal qilish muddatidan oshib ketmasligi kerak.

Ushbu moddada nazarda tutilgan muddatlarni hisoblash muddatning o‘ta boshlashi uchun asos bo‘ladigan yuridik fakt yuz bergan yildan keyingi yilning birinchi yanvaridan e‘tiboran boshlanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O‘RQ-42-son “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to‘g‘risida”gi Qonunning 35-moddasi.

(1065-modda matni O‘zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O‘RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1066-modda. Asarning ijtimoiy mulkka aylanishi

Oldingi tahrirga qarang.

Asarlarga bo‘lgan mualliflik huquqining amal qilish muddatini tugashi ularning ijtimoiy mulkka aylanishini bildiradi.

Oldingi tahrirga qarang.

(1066-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2013-yil 7-oktabrdagi O'RQ-355-sonli Qonuniga asosan chiqarilgan — O'R QHT, 2013-y., 41-son, 543-modda)

Ijtimoiy mulk bo'lgan asarlardan har qanday shaxs haq to'lamagan holda erkin foydalanishi mumkin. Bunda muallifning shaxsiy nomulkiy huquqlariga rioya etilishi kerak.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 37-moddasi.

(1066-modda matni O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1067-modda. Mualliflik shartnomasi

Oldingi tahrirga qarang.

Ushbu Kodeks 1056-moddasining uchinchi qismida nazarda tutilgan mulkiy huquqlar faqat mualliflik shartnomasini tuzish yo'li bilan huquq egasi tomonidan boshqa shaxsga o'tkazilishi mumkin, ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda belgilangan hollar bundan mustasno.

Muallifning mulkiy huquqlarini boshqa shaxsga o'tkazish mutlaq huquqlarni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi mualliflik shartnomasi asosida yoki mutlaq bo'lmagan huquqlarni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi mualliflik shartnomasi asosida amalga oshirilishi mumkin.

Mutlaq huquqlarni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi mualliflik shartnomasi faqat ushbu huquqlar o'tkazilayotgan shaxs asardan muayyan usulda va shartnomada belgilangan doirada foydalanishiga ruxsat beradi.

Mutlaq bo'lmagan huquqlarni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi mualliflik shartnomasi foydalanuvchiga asardan shunday huquqlarni boshqa shaxsga o'tkazgan mutlaq huquqlar egasi va (yoki) bu asardan ayni shunday usulda foydalanish uchun ruxsat olgan boshqa shaxslar bilan teng ravishda foydalanishga ijozat beradi.

Mualliflik shartnomasi bo'yicha boshqa shaxsga o'tkaziladigan huquqlar, agar shartnomada bevosita boshqacha qoida nazarda tutilgan bo'lmasa, mutlaq bo'lmagan huquqlar hisoblanadi.

Asarga bo'lgan mualliflik huquqi asar aks ettirilgan moddiy obyektga bo'lgan mulk huquqi bilan bog'liq emas.

Moddiy obyektga bo'lgan mulk huquqini yoki moddiy obyektga egalik qilish huquqini boshqa shaxsga o'tkazish shu obyektga aks ettirilgan asarga bo'lgan biron-bir mualliflik huquqining o'z-o'zidan boshqa shaxsga o'tkazilishiga sabab bo'lmaydi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 38-moddasi.

(1067-modda matni O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1068-modda. Mualliflik shartnomasining shartlari

Oldingi tahrirga qarang.

Mualliflik shartnomasida quyidagilar nazarda tutilishi kerak:

asardan foydalanish usullari (mazkur shartnoma asosida o'tkaziladigan aniq huquqlar);

asardan foydalanishning har bir usuli uchun to'lanadigan haq miqdori va (yoki) to'lanadigan haq miqdorini belgilash tartibi, uni to'lash tartibi hamda muddatlari.

Mualliflik shartnomasi taraflar zarur deb topgan boshqa shartlarni ham nazarda tutishi mumkin.

Mualliflik shartnomasida asardan foydalanish huquqi qancha muddatga o'tkazilishi to'g'risida shart bo'lmagan taqdirda, shartnoma tuzilgan sanadan boshlab besh yil o'tganidan keyin,

agar foydalanuvchi shartnoma bekor qilinguniga qadar kamida olti oy oldin bu haqda yozma ravishda ogohlantirilgan bo'lsa, shartnoma muallif tomonidan bekor qilinishi mumkin.

Mualliflik shartnomasida asardan foydalanish huquqi amal qiladigan hudud doirasi to'g'risida shart bo'lmagan taqdirda, shartnomaga binoan boshqa shaxsga o'tkazilayotgan huquqning amal qilishi O'zbekiston Respublikasi hududi bilan cheklanadi.

Boshqa shaxsga o'tkazilishi mualliflik shartnomasida to'g'ridan to'g'ri nazarda tutilmagan asardan foydalanish huquqlari boshqa shaxsga o'tkazilmagan deb hisoblanadi.

Shartnoma tuzilgan paytda asardan foydalanish haqida hali ma'lum bo'lmagan huquqlar mualliflik shartnomasi predmeti bo'lishi mumkin emas.

To'lanadigan haq mualliflik shartnomasida asardan foydalanishning tegishli usuli uchun olinadigan daromaddan foiz tarzida belgilanadi yoki agar buni asarning xususiyati yoki undan foydalanishning o'ziga xos jihatlari bilan bog'liq holda amalga oshirish mumkin bo'lmasa, shartnomada qayd etilgan summa tarzida yoxud boshqacha tarzda belgilanadi. Mazkur haqning eng kam miqdorlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

Agar asarni nashr etish yoki undan boshqacha tarzda foydalanish haqidagi mualliflik shartnomasida haq to'lash qat'iy summa tarzida belgilansa, shartnomada asarning eng ko'p adadi belgilab qo'yilishi shart.

Mualliflik shartnomasi bo'yicha o'tkazilgan huquqlar bunday shartnomada to'g'ridan to'g'ri nazarda tutilgan taqdirdagina boshqa shaxslarga to'liq yoki qisman o'tkazilishi mumkin.

Mualliflik shartnomasining muallifni kelgusida mazkur mavzuda yoki mazkur sohada asarlar yaratishini cheklaydigan sharti o'z-o'zidan haqiqiy bo'lmaydi.

Mualliflik shartnomasining ushbu Kodeks yoki boshqa qonunlar talablariga zid bo'lgan shartlari haqiqiy emas.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 39-moddasi.

(1068-modda matni O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1069-modda. Mualliflik shartnomasining shakli

Mualliflik shartnomasi yozma shaklda tuzilishi lozim, qonunda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 42-moddasi.

1070-modda. Mualliflik shartnomasi bo'yicha javobgarlik

Mualliflik shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni umuman yoki tegishli darajada bajarmagan taraf boshqa tarafga yetkazilgan zararning o'rnini, shu jumladan boy berilgan foydani qoplashi shart.

Oldingi tahrirga qarang.

(1071–1072-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni bilan chiqarilgan — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1073-modda. Mualliflik munosabatlarini huquqiy jihatdan tartibga solish

Oldingi tahrirga qarang.

Mualliflik munosabatlari ushbu Kodeks va boshqa qonunchilik bilan tartibga solinadi.

(1073-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

61-bob. Turdosh huquqlar

Oldingi tahrirga qarang.

1074-modda. Turdosh huquqlar obyektlari

Turdosh huquqlar obyektlari jumlasiga ijrolar, fonogrammalar, efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotning ko'rsatuvlari yoki eshittirishlari kiradi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 44-moddasi.

1075-modda. Turdosh huquqlar subyektlari

Ijrochilar, fonogrammalarni tayyorlovchilar, efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotlar turdosh huquqlar subyektlaridir.

Turdosh huquqlarning yuzaga kelishi va amalga oshirilishi uchun turdosh huquqlar obyektlarini ro'yxatdan o'tkazish yoki biron-bir boshqa rasmiyatchilikka rioya etish talab qilinmaydi.

Yuridik va jismoniy shaxslar, shu jumladan ko'rsatuv yoki eshittirishni efirga uzatish va kabel orqali yuborishni (retranslatiya ham shunga kiradi) amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar, ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollardan tashqari, asardan, ijrodan, fonogrammadan yoxud efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotning ko'rsatuv yoki eshittirishidan faqat huquq egasi yoki boshqa vakolatli shaxs bilan tuzilgan shartnomaga binoan foydalanishlari mumkin. Retranslatiya mualliflar, ijrochilar, fonogrammalarni tayyorlovchilar va boshqa huquq egalari efirga uzatish, kabel orqali yuborish, barchaning e'tiboriga yetkazishga bo'lgan huquqlariga rioya qilingan holda amalga oshirilishi kerak.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 45-moddasi.

1076-modda. Turdosh huquqlarning muhofaza belgilari

Fonogrammaga va (yoki) bunday fonogrammaga yozilgan ijroga bo'lgan mutlaq huquqlar egalari o'z huquqlaridan xabardor qilish uchun turdosh huquqlarning muhofaza belgisidan foydalanishlari mumkin bo'lib, bu belgi fonogrammaning har bir nusxasida va (yoki) u saqlanadigan har bir g'ilofda aks ettiriladi hamda quyidagi uch unsurdan iborat bo'ladi:

aylana ichidagi lotincha "R" harfi;

mutlaq turdosh huquqlar egasining ismi (nomi);

fonogramma birinchi marta chop etilgan yil.

Nomi yoki ismi ushbu fonogrammada va (yoki) u saqlanadigan g'ilofda odatiy tarzda ko'rsatilgan yuridik yoki jismoniy shaxs, agar boshqacha hol isbotlanmagan bo'lsa, fonogrammani tayyorlovchi deb e'tirof etiladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 46-moddasi.

(1074, 1075 va 1076-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

1077-modda. Ijrochining huquqlari

Oldingi tahrirga qarang.

Ijrochiga quyidagi huquqlar tegishlidir:
ismiga bo'lgan huquq;

ijroni ijrochining sha'ni va qadr-qimmatiga zarar yetkazishi mumkin bo'lgan har qanday tarzda buzib ko'rsatilishidan yoki har qanday boshqacha tarzda tajovuz etilishidan himoya qilish huquqi;

ijrodan har qanday shaklda foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlar, shu jumladan ijrochining ijrosidan foydalanishning har bir turi uchun haq olishga bo'lgan huquq.

Ijrochining ijrodan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlari quyidagi harakatlarni amalga oshirish yoki bunday harakatlarga ruxsat berish huquqini anglatadi:

ijro yozuvini takrorlash (takrorlash huquqi);

ijro yozuvining asl nusxasi yoki nusxalarini sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish yo'li bilan tarqatish (tarqatish huquqi);

ijro yozuvini barchaning e'tiboriga yetkazish (barchaning e'tiboriga yetkazish huquqi);

ijro yozuvining asl nusxasi yoki nusxalarini, hatto ular ijrochining roziligi bilan tarqatilganidan keyin hamda asl nusxaga va nusxalarga bo'lgan mulk huquqidan qat'i nazar, prokatga berish (prokatga berish huquqi);

ilgari yozilmagan ijrolarni yozib olish (yozib olish huquqi);

ijroni efirga uzatish yoki kabel orqali yuborish, agar bunday eshittirish yoki ko'rsatuv uchun foydalaniladigan ijro ilgari efirga uzatilmagan bo'lsa yoki yozuvdan foydalanilgan holda amalga oshirilmasa (yozib olinmagan ijroni efirga uzatish yoki kabel orqali yuborish huquqi);

ijro yozuvini efirga uzatish yoki kabel orqali yuborish, agar dastlab bu yozuv notijorat maqsadlar uchun tayyorlangan bo'lsa (ijro yozuvini efirga uzatish yoki kabel orqali yuborish huquqi).

Agar ijro yozuvining nusxalari ularni sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish vositasida fuqarolik muomalasiga qonuniy kiritilgan bo'lsa, ularning bundan buyonggi tarqatilishiga ijrochining rozilgisiz va unga haq to'lanmagan holda yo'l qo'yiladi.

Xizmat vazifalarini yoki ish beruvchining xizmat topshirig'ini bajarish tartibida amalga oshirilgan ijrolarga nisbatan tegishincha ushbu Kodeksning 1062-moddasi qoidalarini qo'llaniladi.

Ijrochilar o'z huquqlarini ijro etiladigan asarlar mualliflarining huquqlariga rioya etgan holda amalga oshirishlari kerak.

Ijro yozuvidan daromad olish maqsadida foydalanilganligi yoki undan foydalanish bunday maqsadga qaratilmaganligidan qat'i nazar, ijro yozuvidan foydalanilgan deb hisoblanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 47-moddasi.

(1077-modda matni O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Oldinga tahrirga qarang.

1078-modda. Fonogrammani tayyorlovchining huquqlari

Fonogrammani tayyorlovchiga ushbu Kodeksga va boshqa qonunlarga muvofiq mazkur fonogrammadan foydalanishda mutlaq huquqlar tegishlidir.

Fonogrammani tayyorlovchining fonogrammadan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlari quyidagi harakatlarni amalga oshirish yoki bunday harakatlarga ruxsat berish huquqini anglatadi:

fonogrammani takrorlash (takrorlash huquqi);

fonogrammaning asl nusxasi yoki nusxalarini sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish yo'li bilan tarqatish (tarqatish huquqi);

fonogrammani barchaning e'tiboriga yetkazish (barchaning e'tiboriga yetkazish huquqi);

fonogrammaning asl nusxasi yoki nusxalarini, hatto ular fonogrammani tayyorlovchi tomonidan yoki uning roziligi bilan tarqatilganidan keyin hamda uning asl nusxasi yoki nusxalariga bo'lgan mulk huquqidan qat'i nazar, prokatga berish (prokatga berish huquqi);

fonogrammaning asl nusxasi yoki nusxalarini, shu jumladan fonogrammaga bo'lgan mutlaq huquqlar egasining roziligi bilan tayyorlangan nusxalarini tarqatish maqsadida import qilish (import qilish huquqi);

fonogrammani efirga uzatish yoki kabel orqali yuborish (efirga uzatish yoki kabel orqali yuborish huquqi);

fonogrammaga tuzatishlar kiritish yoki uni boshqacha usulda qayta ishlash (qayta ishlash huquqi).

Fonogrammani tayyorlovchi o'z fonogrammasidan foydalanishning har bir turi uchun haq olish huquqiga ega.

Agar chop etilgan fonogramma nusxalari ularni sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish vositasida fuqarolik muomalasiga qonuniy kiritilgan bo'lsa, ularning bundan buyongi tarqatilishiga fonogrammani tayyorlovchining roziligisiz va unga haq to'lanmagan holda yo'l qo'yiladi.

Fonogrammani tayyorlovchining ushbu moddaning ikkinchi qismida nazarda tutilgan mutlaq huquqlari shartnoma bo'yicha boshqa shaxslarga o'tkazilishi mumkin. Bunday shartnomaga nisbatan tegishincha ushbu Kodeksning 1067, 1068 va 1069-moddalari qoidalari qo'llaniladi.

Fonogrammalarni tayyorlovchilar o'z huquqlarini foydalanilayotgan asarlar va ijrolar mualliflari hamda ijrochilarining huquqlariga rioya etgan holda amalga oshirishlari kerak.

Fonogrammadan daromad olish maqsadida foydalanilganligi yoki undan foydalanish bunday maqsadga qaratilmaganligidan qat'i nazar, fonogrammadan foydalanilgan deb hisoblanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 50-moddasi.

1079-modda. Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotning huquqlari

Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotga o'z ko'rsatuvi yoki eshittirishidan foydalanishda ushbu Kodeksga va boshqa qonunlarga muvofiq mutlaq huquqlar tegishlidir.

Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotning o'z ko'rsatuvi yoki eshittirishidan foydalanishga bo'lgan mutlaq huquqlari quyidagi harakatlarni amalga oshirish yoki bunday harakatlarga ruxsat berish huquqini anglatadi:

ko'rsatuv yoki eshittirish yozuvini takrorlash (takrorlash huquqi);

ko'rsatuv yoki eshittirish yozuvining asl nusxasi yoxud nusxalarini sotish yoki mulk huquqini o'zgacha tarzda boshqa shaxsga o'tkazish yo'li bilan tarqatish (tarqatish huquqi);

ko'rsatuv yoki eshittirish yozuvini barchaning e'tiboriga yetkazish (barchaning e'tiboriga yetkazish huquqi);

ko'rsatuv yoki eshittirishni yozib olish (yozib olish huquqi);

kirish pulli joylarda ko'rsatuv yoki eshittirishni barchaning e'tibori uchun yuborish (kirish pulli joylarda barchaning e'tibori uchun yuborish huquqi);

ko'rsatuv yoki eshittirishni retranslatiya qilish (retranslatiya huquqi);

ko'rsatuv yoki eshittirishni kabel orqali barchaning e'tibori uchun yuborish yoxud ko'rsatuv yoki eshittirishni efirga uzatish (ko'rsatuv yoki eshittirishni kabel orqali yuborish yoki efirga uzatish huquqi).

Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilot o'z ko'rsatuvi yoki eshittirishidan foydalanishning har bir turi uchun haq olish huquqiga ega.

Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotning ushbu moddaning ikkinchi qismida nazarda tutilgan mutlaq huquqlari shartnoma bo'yicha boshqa shaxslarga o'tkazilishi mumkin. Bunday shartnomaga nisbatan tegishincha ushbu Kodeksning 1067, 1068 va 1069-moddalari qoidalari qo'llaniladi.

Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotlar o'z huquqlarini foydalaniladigan asarlarning mualliflari hamda ijrolarning ijrochilari huquqlariga, tegishli hollarda esa fonogrammalarni tayyorlovchilar hamda efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotlar huquqlariga rioya etgan holda amalga oshirishlari kerak.

Efir yoki kabel orqali ko'rsatuv yoxud eshittirish beruvchi tashkilotning ko'rsatuvi yoki eshittirishidan daromad olish maqsadida foydalanilganligidan yoki undan foydalanish bunday maqsadga qaratilmaganligidan qat'i nazar, ko'rsatuv yoki eshittirishdan foydalanilgan deb hisoblanadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 20-iyuldagi O'RQ-42-son "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi Qonunning 52-moddasi.

(1078–1079-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

Oldingi tahrirga qarang.

(1080–1081-moddalar O'zbekiston Respublikasining 2007-yil 16-yanvardagi O'RQ-79-sonli Qonuni bilan chiqarilgan — O'R QHT, 2007-y., 3-son, 21-modda)

62-bob. Sanoat mulkiga bo'lgan huquq (ixtiro, foydali model, sanoat namunasiga bo'lgan huquq)

1082-modda. Ixtiro, foydali model, sanoat namunasini huquqiy jihatdan muhofaza qilish

Ixtiro, foydali model va sanoat namunasiga bo'lgan huquq patent berilgan taqdirdagina muhofaza qilinadi.

Oldingi tahrirga qarang.

Ixtiro, foydali model, sanoat namunasiga nisbatan qo'yiladigan, patent olish huquqini vujudga keltiradigan talablar hamda O'zbekiston Respublikasi vakolatli davlat organining bunday hujjat berish tartibi qonun bilan belgilab qo'yiladi.

(1082-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi 397-II-son "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi Qonunining 5-moddasi.

1083-modda. Ixtiro, foydali model, sanoat namunasidan foydalanish huquqi

Patent bilan muhofazalangan ixtiro, foydali model, sanoat namunasidan o'z xohishicha foydalanishdagi alohida huquq, shu jumladan muhofazalangan yechimlarni qo'llangan holda mahsulot ishlab chiqarish, patent bilan muhofazalangan texnologik jarayonlarni o'z ishlab chiqarishida qo'llash, muhofazalangan yechimga ega bo'lgan mahsulotlarni sotish yoki sotishga taklif etish, tegishli mahsulotlarni chetdan keltirish huquqi patent egasiga tegishlidir.

Patent egasidan boshqa shaxslar uning ruxsatisiz ixtiro, foydali model, sanoat namunasidan foydalanishga haqli emas, bunday foydalanish ushbu Kodeks yoki boshqa qonunga muvofiq patent egasining huquqlarini buzish hisoblanmaydigan hollar bundan mustasno.

Patentlangan ixtironi, foydali model yoki sanoat namunasini qo'llangan holda mahsulotni ruxsatsiz tayyorlash, qo'llanish, chetdan olib kelish, sotishga taklif etish, sotish, fuqarolik muomalasiga boshqa yo'sinda kiritish yoki shu maqsadda saqlash, shuningdek ixtiro patenti bilan muhofaza qilinayotgan usulni qo'llanish yoxud ixtiro patenti bilan muhofaza qilinayotgan usul vositasidagina tayyorlangan mahsulotni fuqarolik muomalasiga kiritish yoki shu maqsadda saqlash patent egasi alohida huquqining buzilishi hisoblanadi.

Boshqacha holat isbotlangunga qadar mahsulot patentlangan usul bilan tayyorlangan hisoblanadi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi 397-II-son "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida"gi Qonunining 11-moddasi.

1084-modda. Patentga bo'lgan huquqni tasarruf etish

Patent olish huquqi, talabnomani ro'yxatdan o'tkazishdan kelib chiqadigan huquqlar, patentga egalik huquqi va patentdan kelib chiqadigan huquqlar boshqa shaxsga to'liq yoki qisman berilishi mumkin.

1085-modda. Mualliflik huquqi

Ixtiro, foydali model, sanoat namunasiga mualliflik huquqi va maxsus nom berish huquqi ixtiro, foydali model, sanoat namunasining muallifiga tegishlidir.

Ixtiro, foydali model, sanoat namunasiga bo'lgan mualliflik huquqi va boshqa shaxsiy huquqlar patentga asoslangan huquqlar yuzaga kelgan paytdan e'tiboran vujudga keladi.

Ixtiro, foydali model, sanoat namunasi muallifini qonun maxsus huquqlar, imtiyozlar va ijtimoiy tushadigan afzalliklar bilan ta'min etishi mumkin.

Talabnomada muallif tariqasida ko'rsatilgan shaxs boshqacha holat isbotlangunga qadar muallif hisoblanadi. Huquq yuzaga kelishidan avval mavjud bo'lgan faktlar va holatlarga dalil tariqasida jalb etilishi mumkin.

1086-modda. Ixtiro, foydali model, sanoat namunasining hammualliflari

Ixtiro, foydali model, sanoat namunasi hammualliflarining o'zaro munosabatlari ular o'rtasidagi kelishuv bilan belgilab qo'yiladi.

Ixtiro, foydali model, sanoat namunasini yaratishga noijodiy yordam berish (texnikaviy, tashkiliy yoki matematik yordam, huquqlarni rasmiylashtirishga ko'maklashish va hokazolar) hammualliflikka sabab bo'lmaydi.

1087-modda. Xizmat ixtirolari, foydali modellari, sanoat namunalari

Xodim o'z xizmat majburiyatlarini yoki ish beruvchidan olgan aniq topshiriqni bajarish vaqtida yaratgan ixtiro, foydali model, sanoat namunasiga (xizmat ixtirosiga) patent olish huquqi, basharti bu ular o'rtasidagi shartnomada nazarda tutilgan bo'lsa, ish beruvchiga tegishli bo'ladi.

Xizmat ixtirosi, foydali modeli, sanoat namunasi uchun muallifga to'lanadigan mukofot puli miqdori, to'lov sharti va tartibi u bilan ish beruvchi o'rtasidagi kelishuv bilan belgilab qo'yiladi. Kelishuvga erishilmagan taqdirda qarorni sud chiqaradi. Basharti muallif va ish beruvchining xizmat ixtirosi, foydali modeli yoki sanoat namunasini yaratishga qo'shgan hissasini aniq belgilashning iloji bo'lmasa, ish beruvchi olgan yoki oladigan foydaning yarmisiga bo'lgan huquq muallifniki deb e'tirof etiladi.

1088-modda. Patentga bo'lgan huquqni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi shartnomaning shakli

Oldingi tahrirga qarang.

Patentga bo'lgan huquqni boshqa shaxsga o'tkazish to'g'risidagi (patentni berish to'g'risidagi) shartnoma yozma shaklda tuzilishi va vakolatli davlat organida ro'yxatdan o'tkazilishi lozim. Uni yozma shaklda tuzishga yoki ro'yxatdan o'tkazish talabiga rioya etmaslik shartnomaning haqiqiy emas deb topilishiga sabab bo'ladi.

(1088-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

1089-modda. Ixtiro, foydali model, sanoat namunasidan foydalanish ruxsatnomasining (litsenziya- sining) shakli

Oldingi tahrirga qarang.

Litsenziya shartnomasi va qo'shimcha litsenziya shartnomasi yozma shaklda tuziladi va vakolatli davlat organida ro'yxatdan o'tkazilishi lozim. Uni yozma shaklda tuzishga yoki

ro'yxatdan o'tkazish talabiga rioya etmaslik shartnomaning haqiqiy emas deb topilishiga sabab bo'ladi.

(1089-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

1090-modda. Patentni buzganlik uchun javobgarlik

Patentni buzish patent egasining talabi bilan to'xtatilishi, qoidabuzar esa patent egasiga yetkazilgan zararning o'rnini qoplashi shart. Patent egasi ko'rilgan zarar o'rniga qoidabuzardan qoidabuzarlik oqibatida olgan daromadlarini undirib olishga haqlidir.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 9-oktabrdagi 856-son qarori bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligining Apellatsiya kengashi to'g'risida nizom, "Foydali modelga, sanoat namunasiga hamda dori vositasi yoki pestitsidga taalluqli ixtiroga O'zbekiston Respublikasi patentining amal qilishini uzaytirish" Qoidalar (ro'yxat raqami 1678, 05.05.2007-y.), Ixtiroga O'zbekiston Respublikasining patenti berilishi uchun talabnomalarni tuzish, topshirish va ko'rib chiqish Qoidalar I-bobi (22.03.2004-y. ro'yxat № 1329), Foydali modelga O'zbekiston Respublikasining patenti berilishi uchun talabnomalarni tuzish, topshirish va ko'rib chiqish Qoidalar I-bobi (29.04.2004-y. ro'yxat № 1343), Sanoat namunasiga O'zbekiston Respublikasining patenti berilishi uchun talabnomalarni tuzish, topshirish va ko'rib chiqish Qoidalarining (20.05.2004y. ro'yxat № 1361) I-bobi, Vazirlar Mahkamasining 2006-yil 20-apreldagi 65-son qarori bilan tasdiqlangan Patent bojlari va to'lovlari stavkalari, Sanoat mulki obyekti patentining amal qilishini tiklash qoidalar (ro'yxat raqami 1937, 07.04.2009-y.), Vazirlar Mahkamasining 2006-yil 20-apreldagi 65-sonli "Patent bojlari va to'lovlari stavkalarini tasdiqlash haqida"gi qarori, Vazirlar Mahkamasining 2003-yil 1-iyuldagi 298-sonli qarori bilan tasdiqlangan Patent vakillari to'g'risidagi nizom, Patent vakillarini attestatsiyadan va ro'yxatdan o'tkazish qoidalar (24.12.2003y. ro'yxat № 1294).

63-bob. O'simliklarning yangi navlari va hayvonlarning yangi zotlariga bo'lgan huquq

1091-modda. O'simliklarning yangi navlari va hayvonlarning yangi zotlariga bo'lgan huquqlarni muhofaza qilish

O'simliklarning yangi navlari va hayvonlarning yangi zotlariga (seleksiya yutuqlariga) bo'lgan huquqlar patent berilgan taqdirdagina muhofaza qilinadi.

Seleksiya yutug'iga patent olish huquqini vujudga keltiradigan talablar hamda bunday patentni berish tartibi qonun bilan belgilab qo'yiladi.

Seleksiya yutuqlariga bo'lgan huquqlar hamda bu huquqlarni muhofaza qilish bilan bog'liq munosabatlarga nisbatan, basharti ushbu bobning qoidalar va qonunda o'zgacha hol nazarda tutilgan bo'lmasa, ushbu Kodeksning tegishincha 1084 — 1090-moddalari qoidalar tadbiiq etiladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi 395-II-son "Seleksiya yutuqlari to'g'risida"gi Qonuni, Intelktual mulk agentligi bosh direktorining 2017-yil 6-noyabrdagi 26-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Seleksiya yutug'i patentining amal qilishini tiklash Qoidalar", O'zbekiston Respublikasi qishloq va suv xo'jaligi vazirining 2014-yil 16-iyundagi 155-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "Naslchilik sohasida seleksiya, biotexnologiya va irsiyat-muhandislik usullarini qo'llanish shartlarini belgilash tartibi to'g'risidagi Nizom", "Seleksiya yutug'iga O'zbekiston Respublikasi patentining amal qilishini uzaytirish qoidalar" (ro'yxat raqami 1793, 16.04.2008-y.), O'zbekiston Respublikasi Davlat patent idorasi direktorining 2005-yil 11-maydagi 48-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Ixtiro, foydali model, sanoat namunasi, seleksiya yutug'i, tovar belgisi, xizmat ko'rsatish belgisiga bo'lgan huquqlarni berish va litsenziya shartnomalaridan foydalanish, integral mikrosxemalar topologiyasiga bo'lgan huquqni to'liq yoki qisman berish, elektron hisoblash mashinalari uchun dasturga, ma'lumotlar bazasiga bo'lgan barcha mulkiy huquqlarni butunlay yoki qisman o'zgalarga berish va mulkiy huquqlarni berish to'g'risidagi shartnomalarni ro'yxatdan o'tkazish qoidalar Qoidalar", O'zbekiston Respublikasi Davlat patent idorasi direktorining 2004-yil 30-dekabrdagi 62-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Seleksiya yutug'iga O'zbekiston Respublikasi patentini berish uchun talabnomalarni tuzish, topshirish va ko'rib chiqish Qoidalar".

1092-modda. Seleksiya yutug‘i muallifining haq olish huquqi

Seleksiya yutug‘ining patent egasi bo‘lmagan muallifi seleksiya yutug‘idan foydalanganlik uchun patentning amal qilish muddati davomida patent egasidan haq olish huquqiga ega.

Seleksiya yutug‘i muallifiga to‘lanadigan haq miqdori va to‘lov shartlari u bilan patent egasi o‘rtasida tuziladigan shartnomada belgilab qo‘yiladi.

1093-modda. Patent egasining huquqi

Seleksiya yutug‘i patentining egasi seleksiya yutug‘idan qonunda belgilab qo‘yilgan doirada foydalanish bo‘yicha alohida huquqqa egadir.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 29-avgustdagi 395-II-son “Seleksiya yutuqlari to‘g‘risida”gi Qonunining 30 – 33-moddalari.

1094-modda. Patent egasining majburiyati

Seleksiya yutug‘i patentining egasi o‘simlikning tegishli navi yoki hayvonlarning tegishli zotini patentning amal qilish muddati davomida ularni ro‘yxatga olish vaqtida tuzilgan nav yoki zot tavsifida aytib o‘tilgan belgilar saqlab qolinadigan tarzda asrashi shart.

64-bob. Oshkor etilmagan axborotni noqonuniy foydalanishdan muhofaza qilish

1095-modda. Oshkor etilmagan axborotni muhofaza qilish huquqi

Uchinchi shaxslarga ma‘lum bo‘lmagan texnikaviy, tashkiliy yoki tijorat axborotiga, shu jumladan ishlab chiqarish sirlariga (nou-xau) qonunan ega bo‘lib turgan shaxs uni (oshkor etilmagan axborotni), basharti ushbu Kodeksning 98-moddasida belgilab qo‘yilgan shartlarga rioya etilgan bo‘lsa, noqonuniy foydalanishdan muhofaza qilish huquqiga ega.

Oshkor etilmagan axborotni noqonuniy foydalanishdan muhofaza qilish huquqi bu axborotga nisbatan biron-bir rasmiyatchilikni bajarishdan (uni ro‘yxatdan o‘tkazish, guvoynoma olish va hokazodan) qat‘i nazar vujudga keladi.

Oshkor etilmagan axborotni muhofaza qilish qoidasi qonunga muvofiq xizmat yoki tijorat siri bo‘la olmaydigan ma‘lumotlarga (yuridik shaxslar to‘g‘risidagi, mol-mulkka bo‘lgan huquqlar va mol-mulk xususida tuzilib, davlat ro‘yxatidan o‘tkaziladigan kelishuvlar to‘g‘risidagi ma‘lumotlarga, davlat statistika hisoboti tariqasida taqdim etiladigan ma‘lumotlar va hokazolarga) nisbatan tatbiq etilmaydi.

Oshkor etilmagan axborotni muhofaza qilish huquqi ushbu Kodeksning 98-moddasida nazarda tutilgan shartlar saqlanib turgan paytga qadar amal qiladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O‘zbekiston Respublikasining 2014-yil 11-sentabrdagi O‘RQ-374-son “Tijorat siri to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘zbekiston Respublikasining 2003-yil 30-avgustdagi 530-II-son “Bank siri to‘g‘risida”gi Qonuni.

1096-modda. Oshkor etilmagan axborotdan noqonuniy foydalanganlik uchun javobgarlik

Oshkor etilmagan axborotni qonuniy asosi bo‘lmay turib olgan yoki tarqatgan yoxud undan foydalanayotgan shaxs bu axborotga qonunan ega bo‘lib turgan shaxsga axborotdan noqonuniy foydalanganlik natijasida yetkazilgan zararni to‘lashi shart.

Oshkor etilmagan axborotdan noqonuniy foydalanayotgan shaxs bu axborotni uni tarqatishga huquqi bo‘lmagan shaxsdan olgan bo‘lsa, axborotni qo‘lga kirituvchi shaxs bundan bexabar bo‘lsa va buni bilmasligi kerak bo‘lsa (axborotni insofli egallovchi), oshkor etilmagan axborotning qonuniy egasi axborotni insofli egallovchi axborotdan foydalanayotganligi noqonuniy ekanligini bilib qolganidan so‘ng oshkor etilmagan axborotdan foydalanganlik natijasida yetkazilgan zararlarni qoplashni undan talab qilishga haqlidir.

Oshkor etilmagan axborotga qonunan ega bo'lib turgan shaxs bu axborotdan noqonuniy foydalanayotgan shaxsdan axborotdan foydalanishni darhol to'xtatishni talab qilishga haqlidir. Biroq sud oshkor etilmagan axborotni insofli egallovchi undan foydalanganda sarflagan mablag'larini inobatga olib, bu axborotdan haq to'lab olinadigan alohida litsenziya asosida bundan buyon ham foydalanishga ruxsat etishi mumkin.

Oshkor etilmagan axborot mazmunini tashkil etuvchi ma'lumotlarni mustaqil tarzda va qonunan olgan shaxs bu ma'lumotlardan, tegishli oshkor etilmagan axborot egasining huquqlaridan qat'i nazar, foydalanishga haqli va bunday foydalanish uchun uning oldida javob bermaydi.

1097-modda. Oshkor etilmagan axborotni noqonuniy foydalanishdan muhofaza qilish huquqining boshqa shaxsga o'tishi

Oshkor etilmagan axborotga ega bo'lgan shaxs bu axborot mazmunini tashkil etuvchi ma'lumotlarning hammasini yoki bir qismini litsenziya shartnomasi asosida boshqa shaxsga berishi mumkin.

Litsenziat shartnoma bo'yicha olgan axborotlarning maxfiyligini muhofaza qilishga doir kerakli choralarni ko'rishi shart va uni uchinchi shaxslarning noqonuniy foydalanishidan muhofaza qilishda litsenziarniki singari huquqlarga ega. Shartnomada o'zgacha hol nazarda tutilgan bo'lmasa, axborotlarning maxfiyligini saqlash majburiyati, basharti tegishli ma'lumotlar oshkor etilmagan axborot tariqasida qolaversa, litsenziya shartnomasi bekor bo'lganidan keyin ham litsenziatning zimmasida bo'ladi.

65-bob. Fuqarolik muomalasi qatnashchilari, tovarlar, ishlar va xizmatlarni shaxsiylashtirish vositalari

1-§. Firma nomi

1098-modda. Firma nomiga bo'lgan huquq

Yuridik shaxs tovarlarda, ularning idishi va o'rovida, reklamada, peshlavhalarda, bosma ma'lumotnomalarda, hisobvaraqlarda, bosma nashrlarda, rasmiy blankalarda va o'zining faoliyati bilan bog'liq boshqa hujjatlarda, shuningdek mahsulotlarni O'zbekiston Respublikasi hududida o'tkazilayotgan ko'rgazma va yarmarkalarda namoyish etish vaqtida firma nomidan foydalanishda alohida huquqqa ega.

Oldingi tahrirga qarang.

Yuridik shaxsning firma nomi uning ta'sis hujjatlarida ko'rsatiladi. Firma nomiga bo'lgan huquq yuridik shaxs davlat ro'yxatidan o'tkazilgan vaqtdan e'tiboran yuzaga keladi.

(1098-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasi 2006-yil 18-sentabrdagi O'RQ-52-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2006-y., 37-38-son, 371-modda)

Yuridik shaxsning firma nomi tegishli yuridik shaxslarni aynan bir deb hisoblashga olib kelishi mumkin bo'lgan darajada avval ro'yxatdan o'tkazilgan nomga o'xshab ketadigan bo'lsa, u ro'yxatga olinishi mumkin emas.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 18-sentabrdagi O'RQ-51-son "Firma nomlari to'g'risida"gi Qonunining 3 – 5-moddalari, Vazirlar Mahkamasining 2014-yil 11-oktabrdagi 286-sonli "Yuridik shaxslarning nomlari va ramzlarida davlatning rasmiy nomidan foydalanishni tartibga solish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 9-fevraldagi 66-son qarori bilan tasdiqlangan "Tadbirkorlik subyektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish tartibi to'g'risida Nizom"ning 11-bandi.

LexUZ sharhi

Qarang: sud amaliyoti.

1099-modda. Yuridik shaxsning firma nomidan tovar belgisida foydalanish

Yuridik shaxsning firma nomidan unga tegishli tovar belgisida foydalanilishi mumkin.

1100-modda. Firma nomiga bo'lgan huquqning amal qilishi

Yuridik shaxsning belgisi tariqasida O'zbekiston Respublikasida ro'yxatga olingan nomga bo'lgan alohida huquq O'zbekiston Respublikasi hududida amal qiladi.

Chet davlatda ro'yxatga olingan yoki umum e'tirof etgan nomga O'zbekiston Respublikasi hududida alohida huquq qonunda nazarda tutilgan hollardagina amal qiladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 18-sentabrdagi O'RQ-51-son "Firma nomlari to'g'risida"gi Qonunining 13-moddasi.

Firma nomiga bo'lgan huquqning amal qilishi yuridik shaxs tugatilishi bilan yoki uning firma nomi o'zgarishi bilan bekor bo'ladi.

1101-modda. Firma nomiga bo'lgan huquqni boshqa shaxsga berish

Yuridik shaxsning firma nomiga bo'lgan huquqni boshqa shaxsga berish va o'tkazishga faqat yuridik shaxs qayta tashkil etilgan hamda umuman korxona boshqa shaxsga berilgan hollardagina yo'l qo'yiladi.

Firma nomiga bo'lgan huquq egasi boshqa shaxsga o'zining bu nomidan foydalanishga ruxsat etishi (litsenziya berishi) mumkin. Biroq bunda litsenziya shartnomasida iste'molchini chalg'itib qo'yishni istisno etuvchi choralar shart qilib qo'yilishi lozim.

2-§. Tovar belgisi (xizmat ko'rsatish belgisi)

1102-modda. Tovar belgisini huquqiy jihatdan muhofaza qilish

Tovar belgisi (xizmat ko'rsatish belgisi) uni ro'yxatdan o'tkazish asosida huquqiy jihatdan muhofaza qilinadi.

Oldingi tahrirga qarang.

Tovar belgisiga bo'lgan huquq tovar belgisi (xizmat ko'rsatish belgisi) ro'yxatga olinganligi to'g'risidagi guvohnoma bilan tasdiqlanadi.

(1102-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2000-yil 15-dekabrdagi 175-II-son Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2001-y., 1-2-son, 23-moddada)

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi 267-II-son "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonuni, "Tovar belgisi va xizmat ko'rsatish belgisini ro'yxatdan o'tkazish uchun talabnoma tuzish, topshirish va ko'rib chiqish qoidalari" (ro'yxat raqami 1988, 29.07.2009-y.), Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 9-fevraldagi 66-son qarori bilan tasdiqlangan "Tadbirkorlik subyektlarini davlat ro'yxatidan o'tkazish tartibi to'g'risida Nizom"ning 11-bandi, O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi Bosh direktorining 2017-yil 27-martdagi 17-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Tovar belgisiga va xizmat ko'rsatish belgisiga doir guvohnomaning hamda tovar kelib chiqqan joy nomidan foydalanish huquqi to'g'risidagi guvohnomaning amal qilish muddatini uzaytirish qoidalari".

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2006-yil 18-sentabrdagi O'RQ-51-son "Firma nomlari to'g'risida"gi Qonunining 8-moddasi.

LexUZ sharhi

Qarang: sud amaliyoti.

Oldingi tahrirga qarang.

1103-modda. Tovar belgisidan foydalanish va uning daxlsizligi huquqi

Tovar belgisiga bo'lgan huquq egasi o'ziga tegishli belgidan foydalanishda va uni tasarruf etishda alohida huquqqa ega. Tovar belgisiga o'zgartishlar va qo'shimchalar kiritishdan iborat alohida huquq ham tovar belgisiga bo'lgan huquq egasiga tegishlidir.

Tovar belgisini Qonunda belgilangan tartibda har qanday tarzda muomalaga kiritish undan foydalanish deb hisoblanadi.

Tovar belgisini nashr etganda, uni ko'pchilik oldida ijro etganda yoki undan o'zgacha tarzda foydalanganda tovar belgisining o'ziga ham, uning belgilariga ham biror-bir o'zgartishlar kiritishga faqat unga bo'lgan huquq egasining roziligi bilan yo'l qo'yiladi.

Tovar belgisining daxlsizligiga bo'lgan huquq tovar belgisiga bo'lgan huquq egasiga tegishlidir.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi 267-II-son "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonunining 27-moddasi.

(1103-modda O'zbekiston Respublikasining 2000-yil 15-dekabrda 175-II-son Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2001-y., 1-2-son, 23-modda)

LexUZ sharhi

Qarang: sud amaliyoti.

1104-modda. Tovar belgisidan foydalanmaganlik oqibatlari

Oldingi tahrirga qarang.

Tovar belgisidan oxirgi uch yil davomida O'zbekiston Respublikasi hududida uzrli sababsiz uzluksiz foydalanilmagan taqdirda, uning ro'yxatdan o'tkazilganligi istalgan manfaatdor shaxsning talabi bo'yicha sudning qaroriga asosan bekor qilinishi mumkin.

(1104-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

Tovar belgisidan foydalanish uchun litsenziya berilishi undan foydalanish deb hisoblanadi.

1105-modda. Tovar belgisiga bo'lgan huquqning boshqa shaxsga o'tishi

Guvohnomada ko'rsatilgan tovarlar, ishlar va xizmatlarning barcha guruhlariga yoki bir qismiga nisbatan tovar belgisiga bo'lgan huquqni uning egasi shartnoma asosida boshqa shaxsga berishi mumkin.

Tovar belgisiga bo'lgan huquqni, basharti u tovar yoki uning tayyorlovchisi haqida chalg'ishga sabab bo'lishi mumkin bo'lsa, boshqa shaxsga berishga yo'l qo'yilmaydi.

Oldingi tahrirga qarang.

Tovar belgisiga bo'lgan huquqning boshqa shaxsga o'tishi, shu jumladan uni shartnoma asosida yoki huquqiy vorislik tartibida boshqa shaxsga berish vakolatli davlat organida ro'yxatdan o'tkazilmog'i lozim.

(1105-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi 267-II-son "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonunining 30-moddasi.

1106-modda. Tovar belgisiga bo'lgan huquqni boshqa shaxsga berish to'g'risidagi shartnomaning shakli

Oldingi tahrirga qarang.

Tovar belgisiga bo'lgan huquqni boshqa shaxsga berish to'g'risidagi yoki litsenziya berish haqidagi shartnoma yozma shaklda tuzilishi va vakolatli davlat organida ro'yxatdan o'tkazilishi lozim.

(1106-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

Yozma shaklga va ro'yxatdan o'tkazish talabiga rioya etmaslik shartnomaning haqiqiy emas deb topilishiga sabab bo'ladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Davlat patent idorasi direktorining 2005-yil 11-maydagi 48-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Ixtiro, foydali model, sanoat namunasi, seleksiya yutug'i, tovar belgisi, xizmat ko'rsatish belgisiga bo'lgan huquqlarni berish va litsenziya shartnomalaridan foydalanish, integral mikrosxemalar topologiyasiga bo'lgan huquqni to'liq yoki qisman berish, elektron hisoblash mashinalari uchun dasturga, ma'lumotlar bazasiga bo'lgan barcha mulkiy huquqlarni butunlay yoki qisman o'zgalarga berish va mulkiy huquqlarni berish to'g'risidagi shartnomalarni ro'yxatdan o'tkazish qoidalarini"ning 1-bandi.

1107-modda. Tovar belgisiga bo'lgan huquqni buzganlik uchun javobgarlik

Tovar belgisidan qonunga xilof ravishda foydalanayotgan shaxs qoidabuzarlikni to'xtatishi va tovar belgisining egasiga yetkazilgan zararni to'lashi shart.

Tovar belgisidan qonunga xilof ravishda foydalanayotgan shaxs tayyorlab qo'yilgan tovar belgisi tasvirlarini yo'q qilishi, qonunga xilof ravishda foydalanayotgan tovar belgisini yoki almashtirib yuborish darajasida unga o'xshash bo'lgan belgini tovardan yoki uning idishi va o'rovidan yo'qotishi shart.

Ushbu moddaning **ikkinchi qismida** belgilab qo'yilgan talablarni bajarishning iloji bo'lmagan taqdirda, tegishli tovar yo'q qilib tashlanishi lozim.

Oldingi tahrirga qarang.

1107¹-modda. Tovar belgisiga doir mutlaq huquqning tugashi

Bevosita tovar belgisining egasi tomonidan yoki uning roziligi bilan fuqarolik muomalasiga qonuniy tarzda kiritilgan tovarlarga nisbatan tovar belgisidan boshqa shaxslarning foydalanishi mazkur tovar belgisiga doir mutlaq huquqning buzilishi bo'lmaydi.

(1107¹-modda O'zbekiston Respublikasining 2017-yil 18-apreldagi O'RQ-429-sonli Qonuniga asosan kiritilgan — O'R QHT, 2017-y., 16-son, 265-modda)

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi Bosh direktorining 2017-yil 15-maydagi 19-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Tovar belgisini milliy ro'yxatdan o'tkazishni xalqaro ro'yxatdan o'tkazishga almashtirish qoidalarini".

3-§. Tovar chiqarilgan joy nomi

1108-modda. Tovar chiqarilgan joy nomini huquqiy jihatdan muhofaza qilish

Tovar chiqarilgan joy nomi uni ro'yxatga olish asosida huquqiy jihatdan muhofaza qilinadi.

Mamlakat, aholi punkti, joy yoki boshqa jo'g'rofiy obyektning tovarni belgilash uchun ishlatiladigan nomi alohida xususiyatlari tamomila yoki asosan ana shu jo'g'rofiy obyektga xos tabiiy sharoitlar yoki boshqa omillar yoxud tabiiy sharoitlar va bu omillarning o'zaro birikmasi bilan belgilanadigan tovar chiqarilgan joy nomi (kelib chiqish ko'rsatkichi) deb e'tirof etiladi.

Jo'g'rofiy obyektning tarixiy nomi tovar chiqarilgan joyning nomi bo'lishi mumkin.

Garchi jo'g'rofiy obyektning nomi bo'lsa-da yoki shu nomni o'z tarkibiga olgan bo'lsa-da, ammo O'zbekiston Respublikasida muayyan turdagi tovarning u tayyorlangan joy bilan bog'liq bo'lmagan belgisi sifatida umumiy iste'molga kirib ketgan belgi tovar chiqarilgan joy nomi deb e'tirof etilmaydi va ushbu paragraf qoidalariga muvofiq huquqiy muhofaza maqsadlarida ro'yxatdan o'tkazilmaydi. Biroq bu hol bunday nomdan insofsizlik bilan foydalanish natijasida huquqi buzilgan shaxsni o'z huquqlarini qonunda nazarda tutilgan boshqacha usullar bilan muhofaza qilish imkoniyatidan mahrum etmaydi.

Oldingi tahrirga qarang.

Tovar chiqarilgan joy nomini vakolatli davlat organi ro'yxatdan o'tkazadi.

(1108-moddaning beshinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

Ro'yxatga olish asosida tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqi to'g'risida guvohnoma beriladi.

Ro'yxatga olish, guvohnoma berish, ro'yxatga olishni haqiqiy emas deb topish hamda ro'yxatga olish va guvohnomaning amal qilishini to'xtatish tartibi va shartlari qonun bilan belgilab qo'yiladi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi 267-II-son "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi Bosh direktorining 2017-yil 27-martdagi 17-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Tovar belgisiga va xizmat ko'rsatish belgisiga doir guvohnomaning hamda tovar kelib chiqqan joy nomidan foydalanish huquqi to'g'risidagi guvohnomaning amal qilish muddatini uzaytirish qoidalari".

1109-modda. Tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqi

Tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqiga ega bo'lgan shaxs bu nomni tovarda, idish va o'rovda, reklamada, bosma ma'lumotnomalarda, hisobvaraqlarda ishlatish hamda ushbu tovarning fuqarolik muomalasiga kiritilishi munosabati bilan joy nomidan boshqacha tarzda foydalanishga haqlidir.

Tovar chiqarilgan joyning nomi ushbu Kodeks 1108-moddasining **birinchi**, **ikkinchi** va **uchinchi** qismlarida aytib o'tilgan talablarga javob beradigan tovarni belgilash uchun bir necha shaxs tomonidan ham birgalikda, ham bir-biridan mustaqil tarzda ro'yxatdan o'tkazilishi mumkin. Tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqi ana shu shaxslarning har biriga tegishlidir.

Tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqini boshqa shaxsga berishga, uni boshqa shaxsga o'tkazish haqidagi boshqa bitimlarga va uni litsenziya asosida foydalanish uchun berishga yo'l qo'yilmaydi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2001-yil 30-avgustdagi 267-II-son "Tovar belgilari, xizmat ko'rsatish belgilari va tovar kelib chiqqan joy nomlari to'g'risida"gi Qonunining 28-moddasi.

1110-modda. Tovar chiqarilgan joy nomini huquqiy jihatdan muhofaza etishning amal qilish sohasi

O'zbekiston Respublikasida uning hududidagi tovarlar chiqarilgan joylarning nomlari huquqiy jihatdan muhofaza qilinadi.

Oldingi tahrirga qarang.

Boshqa davlatdagi tovar chiqarilgan joy nomi, basharti bu nom tovar chiqarilgan mamlakatda, shuningdek ushbu Kodeksga muvofiq vakolatli davlat organida ro'yxatdan o'tkazilgan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasida huquqiy jihatdan muhofaza qilinadi.

(1110-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 5-oktabrdagi O'RQ-640-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son)

1111-modda. Tovar chiqarilgan joy nomidan qonunga xilof foydalanganlik uchun javobgarlik

Tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqiga ega bo'lgan shaxs, shuningdek iste'molchilar huquqlarini himoya qiluvchi tashkilotlar bu nomdan qonunga xilof foydalanayotgan shaxsdan nomdan foydalanishni to'xtatish, tovardan, uning idishi va o'rovidan, blankalar va boshqa hujjatlardan qonunga xilof foydalanilayotgan nomni yoki nom bilan adashtiradigan tarzda juda o'xshash belgini yo'qotishni, tayyorlab qo'yilgan nom tasvirlarini va nom bilan adashtiradigan

tarzda o'xshash belgilarni yo'q qilib tashlashni, basharti buning iloji bo'lmasa tovarni va (yoki) idish va o'rovni olib qo'yish hamda yo'q qilib tashlashni talab qilishga haqlidir.

Tovar chiqarilgan joy nomidan foydalanish huquqiga ega bo'lgan shaxs bu huquqni buzuvchidan o'ziga yetkazilgan zararining qoplanishini talab qilishga haqlidir.

V bo'lim. Vorislik huquqi

66-bob. Vorislik to'g'risidagi umumiy qoidalar

1112-modda. Vorislik asoslari

Vorislik vasiyat va qonun bo'yicha amalga oshiriladi.

Qonun bo'yicha vorislik vasiyat mavjud bo'lmasa yoxud butun merosning taqdirini belgilamasa, shuningdek ushbu Kodeksda belgilangan boshqa hollarda amalga oshiriladi.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 5-band.

1113-modda. Meros tarkibi

Meros ochilgan paytda meros qoldiruvchiga tegishli bo'lgan, uning o'limidan keyin ham bekor bo'lmaydigan barcha huquq va majburiyatlar meros tarkibiga kiradi.

Meros qoldiruvchining shaxsi bilan chambarchas bog'liq bo'lgan huquq va majburiyatlar: yuridik shaxs hisoblangan tijorat tashkilotlari va boshqa tashkilotlarga a'zolik, ularda ishtirok etish huquqlari, agar qonun yoki shartnomada boshqa hol belgilangan bo'lmasa; hayotga yoki sog'liqqa yetkazilgan zarar uchun tovon undirish huquqi; aliment majburiyatlari tufayli yuzaga kelgan huquqlar va majburiyatlar;

Oldingi tahrirga qarang.

mehnat va ijtimoiy ta'minot to'g'risidagi qonunchilik asosida pensiya, nafaqa va boshqa to'lovlar olish huquqi;

(1113-modda ikkinchi qismining beshinchi xatboshisi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

mulkiy huquqlar bilan bog'liq bo'lmagan shaxsiy nomulkiy huquqlar meros tarkibiga kirmaydi.

Meros qoldiruvchiga tegishli bo'lgan shaxsiy nomulkiy huquqlar va boshqa nomoddiy boyliklar merosxo'rlar tomonidan amalga oshirilishi va himoya qilinishi mumkin.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 05-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 3, 4-bandlari.

1114-modda. Umumiy birgalikdagi mulk bo'lgan mol-mulkni meros qilib olish

Umumiy birgalikdagi mulk ishtirokchisining o'limi umumiy mol-mulkka bo'lgan huquqdagi uning ulushini aniqlash va ushbu Kodeksning 226-moddasida belgilangan tartibda umumiy mol-mulkni taqsimlash yoxud undan vafot etgan ishtirokchining ulushini ajratish uchun asos bo'ladi. Bu holda meros vafot etgan ishtirokchining ulushiga to'g'ri keladigan umumiy mol-mulkka nisbatan ochiladi, mol-mulkni natura holida taqsimlashning imkoni bo'lmaganida esa — bunday ulushning qiymatiga nisbatan ochiladi.

Umumiy birgalikdagi mulk ishtirokchisi umumiy mol-mulkka bo'lgan huquqdagi o'z ulushini vasiyat qilishga haqlidir, bu ulush uning vafotidan keyin ushbu moddaning **birinchi qismiga** muvofiq aniqlanadi.

1115-modda. Dehqon xo'jaligi yer uchastkasiga egalik qilish huquqini meros qilib olish

Dehqon (fermer) xo'jaligi yer uchastkasiga meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilish huquqini meros qilib olish, agar qonunda boshqacha tartib belgilangan bo'lmasa, ushbu Kodeks qoidalari bilan tartibga solinadi.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasining 2004-yil 26-avgustdagi 662-II-son "Fermer xo'jaligi to'g'risida"gi Qonuni 13-moddasining oltinchi, sakkizinchi qismlari, 21-moddasi, 1998-yil 30-apreldagi 604-I-son "Dehqon xo'jaligi to'g'risida"gi Qonuni 1-moddasining birinchi qismi, 7, 9, 18-moddalari.

1116-modda. Merosning ochilishi

Meros fuqaroning o'limi yoki uning sud tomonidan vafot etgan deb e'lon qilinishi oqibatida ochiladi.

Meros qoldiruvchining o'lgan kuni (zarurat bo'lganda payti ham), u vafot etgan deb e'lon qilinganda esa, agar sudning qarorida boshqa muddat ko'rsatilgan bo'lmasa, vafot etgan deb e'lon qilish to'g'risidagi sudning qarori kuchga kiradigan kun meros ochilgan vaqt deb hisoblanadi.

Agar biridan keyin boshqasi meros olishga haqli bo'lgan shaxslar bir kalendar sutka (yigirma to'rt soat) ichida vafot etgan bo'lsalar, ular bir vaqtda vafot etgan deb hisoblanadilar, meros ularning har biridan keyin ochiladi va ulardan har birining merosxo'rlari vorislikka chaqiriladilar.

1117-modda. Merosning ochilish joyi

Meros qoldiruvchining oxirgi doimiy yashab turgan joyi merosning ochilish joyi hisoblanadi. Agar meros qoldiruvchining oxirgi yashab turgan joyi noma'lum bo'lsa, meros qoldiruvchiga tegishli bo'lgan ko'chmas mulk yoki uning asosiy qismi turgan joy, ko'chmas mulk bo'lmagan taqdirda esa, ko'char mulkning asosiy qismi turgan joy meros ochilgan joy deb hisoblanadi.

1118-modda. Merosxo'rlar

Meros ochilgan paytda hayot bo'lgan fuqarolar, shuningdek meros qoldiruvchining hayotlik paytida homila holida bo'lgan va meros ochilgandan keyin tirik tug'ilgan bolalari vasiyat va qonun bo'yicha merosxo'r bo'lishlari mumkin.

Meros ochilgan paytda tuzilib bo'lgan yuridik shaxslar, shuningdek davlat va fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari ham vasiyat bo'yicha merosxo'r bo'lishlari mumkin.

1119-modda. Noloyiq merosxo'rlarni merosdan chetlatish

Meros qoldiruvchini yoki ehtimol tutilgan merosxo'rlardan birortasini qasddan o'ldirgan yoki ularning hayotiga suiqasd qilgan shaxslar vasiyat bo'yicha ham, qonun bo'yicha ham meros olish huquqiga ega emaslar. Vasiyat qiluvchi o'z hayotiga suiqasd qilinganidan keyin vasiyatnoma bergan shaxslar bundan mustasno.

Meros qoldiruvchi o'zining oxirgi xohish-irodasini amalga oshirishiga qasddan to'sqinlik qilgan va shu orqali o'zlarining yoki o'zlariga yaqin shaxslarning vorislikka chaqirilishiga yoxud merosning o'zlariga yoki o'zlariga yaqin shaxslarga tegishli ulushi ko'paytirilishiga imkon yaratgan shaxslar vasiyatnoma bo'yicha ham, qonun bo'yicha ham meros olish huquqiga ega emaslar.

Bolalariga nisbatan ota-onalik huquqlaridan mahrum etilgan va meros ochilgan paytda bu huquqlari tiklanmagan ota-onalar ana shu bolalardan qolgan mulkka voris bo'lish huquqiga ega emaslar, shuningdek meros qoldiruvchiga ta'minlab turish yuzasidan qonunga ko'ra zimmlariga yuklatilgan majburiyatlarini bajarishdan bo'yin tovlagan ota-onalar (farzandlikka oluvchilar) va voyaga yetgan bolalar (farzandlikka olinganlar) qonun bo'yicha vorislik qilish huquqiga ega emaslar.

Noloyiq merosxo'rlarni vorislikdan chetlatish uchun asos bo'ladigan holatlar bunday chetlatish keltirib chiqaradigan vorislik bilan bog'liq mulkiy oqibatlarga daxldor shaxsning da'vosi bo'yicha sud tomonidan belgilanadi.

Ushbu modda qoidalari vasiyat majburiyatiga nisbatan ham qo'llaniladi.

Ushbu moddaning qoidalari har qanday merosxo'rlarga, shu jumladan majburiy hissa olish huquqiga ega bo'lgan merosxo'rlarga ham taalluqlidir.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 6-band.

67-bob. Vasiyat bo'yicha vorislik

1120-modda. Umumiy qoidalar

Fuqaroning o'ziga tegishli mol-mulkni yoki bu mol-mulkka nisbatan huquqini vafot etgan taqdirda tasarruf etish xususidagi xohish-irodasi vasiyat deb e'tirof qilinadi.

Vasiyatnoma shaxsan tuzilishi lozim. Vasiyatnomaning vakil orqali tuzilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Fuqaro o'zining barcha mol-mulkini yoki uning muayyan qismini qonun bo'yicha merosxo'rlar doirasiga kiradigan, shuningdek kirmaydigan bir yoki bir necha shaxsga, shu bilan birga yuridik shaxslarga, davlatga yoki fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlariga vasiyat qilishi mumkin.

Vasiyat qiluvchi qonun bo'yicha merosxo'rlardan bittasini, bir nechasini yoki hammasini izoh bermagan holda merosdan mahrum qilishga haqli. Qonun bo'yicha merosxo'rni merosdan mahrum etish, agar vasiyatnomadan boshqa hol kelib chiqmasa, bu vasiyat qiluvchining taqdim etish huquqi bo'yicha vorislik qiladigan avlodlariga nisbatan tatbiq etilmaydi.

Meros qoldiruvchi har qanday mol-mulk to'g'risidagi farmoyishni o'z ichiga oladigan vasiyatnoma tuzishga haqli.

Meros qoldiruvchi vasiyat qilayotgan paytida o'ziga tegishli bo'lmagan mol-mulk to'g'risidagi farmoyishni o'z ichiga oladigan vasiyatnoma tuzishga haqli. Agar meros ochilgan paytga kelib, bunday mol-mulk unga tegishli bo'lib qolsa, tegishli farmoyish haqiqiy hisoblanadi.

Meros qoldiruvchi vasiyatnoma tuzilganidan keyin uni istagan paytda bekor qilish va o'zgartirish borasida erkin bo'lib, bunda bekor qilish yoki o'zgartirish sabablarini ko'rsatishga majbur emas.

Meros qoldiruvchi o'zi vasiyatnomada merosxo'r etib tayinlagan shaxslarga, o'z navbatida vafot etishlari ehtimoli bilan o'zlariga vasiyat qilingan mol-mulkni muayyan tarzda tasarruf etish xususida ko'rsatma berish majburiyatini yuklashga haqli emas.

1121-modda. Shartli vasiyatnoma

Vasiyat qiluvchi merosning olinishi uchun merosxo'r xulq-atvorining xususiyatini qonuniy ravishda shart qilib qo'yishga haqli.

Merosxo'rni tayinlash yoki vorislik huquqidan mahrum etish to'g'risidagi farmoyishga kiritilgan g'ayriqonuniy shartlar haqiqiy bo'lmaydi.

Vasiyatnomaga kiritilgan bo'lib, merosxo'r o'z salomatligining ahvoliga ko'ra yoki boshqa obyektiv sabablar tufayli bajara olmaydigan shartlar merosxo'rning da'vosi bo'yicha haqiqiy emas deb topilishi mumkin.

1122-modda. Vorisdan keyingi vorislarni tayinlash

Vasiyat qiluvchi vasiyatnomada ko'rsatilgan merosxo'r meros ochilgunga qadar vafot etishi, merosni qabul qilmasligi yoxud undan voz kechishi yoki noloyiq merosxo'r sifatida ushbu Kodeksning 1119-moddasida nazarda tutilgan tartibda meros olishdan chetlashtirilishi ehtimolini, shuningdek vasiyatnoma bo'yicha merosxo'r meros qoldiruvchining qonuniy shartlarini bajarmasligi ehtimolini nazarda tutgan holda boshqa merosxo'rni (vorisdan keyingi vorisni) tayinlashi mumkin.

Ushbu Kodeksga muvofiq merosxo'r bo'la oladigan har qanday shaxs vorisdan keyingi voris etib tayinlanishi mumkin.

Vasiyatnoma bo'yicha merosxo'rning vorisdan keyingi voris zarariga merosdan voz kechishiga yo'l qo'yilmaydi.

1123-modda. Mol-mulkning vasiyat qilinmagan qismini meros qilib olish

Mol-mulkning vasiyat qilinmagan qismi ushbu Kodeksning 1134 — 1143-moddalarida nazarda tutilgan tartibda vorislikka chaqiriladigan qonun bo'yicha merosxo'rlar o'rtasida taqsimlanadi.

Bu merosxo'rlar jumlasiga mol-mulkning boshqa qismi vasiyatnoma bo'yicha meros qilib qoldirilgan qonun bo'yicha vorislar ham kiradilar.

1124-modda. Vasiyatnomaning shakliga doir umumiy qoidalar

Vasiyatnoma yozilgan joyi va vaqti ko'rsatilgan holda yozma shaklda tuzilishi lozim.

Quyidagi vasiyatnomalar yozma shaklda tuzilgan hisoblanadi:

notarial tasdiqlangan vasiyatnomalar;

notarial tasdiqlangan vasiyatnomalarga tenglashtirilgan vasiyatnomalar.

Yozma shakldagi vasiyatnoma vasiyat qiluvchining o'z qo'li bilan imzolanishi lozim.

Agar vasiyat qiluvchi jismoniy nuqsonlari, kasalligi yoki savodsizligi tufayli vasiyatnomani o'z qo'li bilan imzolay olmasa, uning iltimosiga binoan notarius yoki qonunga muvofiq vasiyatnomani tasdiqlaydigan boshqa shaxs hozir bo'lganida vasiyat qiluvchi o'z qo'li bilan imzolay olmaganligining sabablari ko'rsatilgan holda vasiyatnomaga boshqa shaxs imzo qo'yishi mumkin.

Quyidagilar vasiyat qiluvchining o'rniga vasiyatnomani imzolashi mumkin emas:

notarius yoki vasiyatnomani tasdiqlovchi boshqa shaxs;

vasiyatnoma kimning foydasiga tuzilgan yoki kimga nisbatan vasiyat majburiyati yuklatilgan bo'lsa, o'sha shaxs, uning eri (xotini), bolalari, ota-onasi, nevaralari va chevaralari, shuningdek vasiyat qiluvchining qonun bo'yicha merosxo'rlari;

to'liq muomala layoqatiga ega bo'lmagan fuqarolar;

savodsizlar va vasiyatnomani o'qiy olmaydigan boshqa shaxslar;

yolg'on guvohlik berganlik uchun muqaddam sudlangan shaxslar.

1125-modda. Notarial tasdiqlangan vasiyatnoma

Notarial tasdiqlangan vasiyatnoma vasiyat qiluvchi tomonidan yozilgan yoki uning so'zlaridan notarius tomonidan yozib olingan bo'lishi lozim. Vasiyatnomani vasiyat qiluvchi so'zlaridan notarius tomonidan yozib olish paytida umumiy qabul qilingan texnika vositalaridan (yozuv mashinkasi, shaxsiy kompyuter va hokazolardan) foydalanilishi mumkin.

Vasiyat qiluvchining so'zlaridan notarius tomonidan yozib olingan vasiyatnomani imzolashdan oldin vasiyat qiluvchi uning matnini notarius oldida to'liq o'qib chiqishi lozim.

Agar vasiyat qiluvchi jismoniy nuqsonlari, kasalligi yoki savodsizligi tufayli vasiyatnomani shaxsan o'qiy olmasa, vasiyatnomaning matni vasiyat qiluvchiga notarius tomonidan o'qib eshittiriladi, bu haqda vasiyatnomada tegishlicha qayd etilib, vasiyat qiluvchi vasiyatnomani shaxsan o'qiy olmaganligining sabablari ko'rsatiladi.

Vasiyat qiluvchining xohishiga ko'ra vasiyatnoma notarius tomonidan uning mazmuni bilan tanishib chiqilmasdan (maxfiy vasiyatnoma) tasdiqlanadi.

Maxfiy vasiyatnomani vasiyat qiluvchi haqiqiy sanalmaslik xavfi ostida o'z qo'li bilan yozishi va imzolashi lozim. Vasiyatnoma ikki guvoh va notarius ishtirokida xatjildga solinib, xatjild yelimlanishi lozim, guvohlar o'z familiyalari, ismlari, otalarining ismini va doimiy turar joylarini ko'rsatgan holda xatjildga imzo qo'yadilar. Guvohlar imzo qo'ygan xatjild guvohlar va notariusning ishtirokida boshqa xatjildga solinadi va bu xatjild ham yelimlanadi, unga notarius tasdiqlash ustxatini yozib qo'yadi.

1126-modda. Notarial tasdiqlangan vasiyatnomalarga tenglashtirilgan vasiyatnomalar

Quyidagi vasiyatnomalar notarial tasdiqlangan vasiyatnomalarga tenglashtiriladi:

kasalxonalar, gospitalar, boshqa statsionar davolash muassasalarida davolanayotgan yoki qariyalar va nogironlar uylarida yashab turgan fuqarolarning ana shu kasalxonalar, gospitalar va boshqa davolash muassasalarining bosh vrachlari, ularning davolash ishlari bo'yicha o'rinbosarlari

yoki navbatchi vrachlari, shuningdek gospitalarning boshliqlari, qariyalar va nogironlar uylarining direktorlari yoki bosh vrachlari tomonidan tasdiqlangan vasiyatnomalari;

fuqarolarning O'zbekiston Respublikasi bayrog'i ostidagi kemalarda suzib yurgan vaqtidagi ana shu kemalarning kapitanlari tomonidan tasdiqlangan vasiyatnomalari;

qidiruv ekspeditsiyalari yoki shu kabi boshqa ekspeditsiyalardagi fuqarolarning ana shu ekspeditsiyalar boshliqlari tomonidan tasdiqlangan vasiyatnomalari;

harbiy xizmatchilarning, notariuslar bo'lmagan yerlarda joylashgan harbiy qismlarda esa, bu qismlarda ishlayotgan harbiy bo'lmagan fuqarolar, ularning oila a'zolari va harbiy xizmatchilar oila a'zolarining ham harbiy qismlarning komandirlari tomonidan tasdiqlangan vasiyatnomalari;

ozodlikdan mahrum etish joylarida yoki qamoqda saqlanayotgan shaxslarning tegishli muassasalar boshliqlari tomonidan tasdiqlangan vasiyatnomalari;

notarius bo'lmagan aholi punktlarida yashayotgan shaxslarning qonunga muvofiq notarial harakatlarni amalga oshirish huquqiga ega bo'lgan mansabdor shaxslar tomonidan tasdiqlangan vasiyatnomalari.

Ushbu moddaning **birinchi qismida** nazarda tutilgan vasiyatnomalarga nisbatan ushbu Kodeksning **1125-moddasi** qoidalari qo'llaniladi, vasiyatnomani notarial tasdiqlash to'g'risidagi talab bundan mustasno.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Respublikasi adliya vazirining 2011-yil 25-maydagi 111-mh-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Notarial tasdiqlangan hujjatlarga tenglashtiriladigan vasiyatnomalar va ishonchnomalarni tasdiqlash tartibi to'g'risidagi Yo'riqnoma".

1127-modda. Vasiyatnomani bekor qilish va o'zgartirish

Vasiyat qiluvchi istalgan vaqtda o'z vasiyatnomasini to'raligicha bekor qilishga yoxud unda mavjud bo'lgan ayrim vasiyat farmoyishlarini yangi vasiyatnoma tuzish orqali bekor qilishga, o'zgartirishga yoki to'ldirishga haqli.

Vasiyatnoma vasiyat qiluvchi tomonidan yoki vasiyat qiluvchining yozma farmoyishiga binoan notarius yoxud boshqa mansabdor shaxslar tomonidan uning barcha nusxalarini yo'q qilib tashlash yo'li bilan bekor qilinishi mumkin.

Yangi vasiyatnoma tuzish orqali oldin tuzilgan vasiyatnoma to'raligicha yoki uning keyingi vasiyatnomaga zid bo'lgan qismi bekor qilinadi.

Agar vasiyat qiluvchi tomonidan keyingi vasiyatnoma o'z navbatida bekor qilingan yoki o'zgartirilgan bo'lsa, yangi vasiyatnoma tuzish orqali to'raligicha yoki qisman bekor qilingan oldingi vasiyatnoma qayta tiklanmaydi.

1128-modda. Vasiyatnomaning sir saqlanishi

Notarius, vasiyatnomani tasdiqlovchi boshqa mansabdor shaxs, shuningdek vasiyat qiluvchining o'rniga vasiyatnomani imzolagan fuqaro meros ochilgunga qadar vasiyatnomaning mazmuniga, uning tuzilishi, bekor qilinishi yoki o'zgartirilishiga daxldor ma'lumotlarni oshkor qilishga haqli emas.

1129-modda. Vasiyatni talqin qilish

Vasiyatnoma notarius, vasiyatni ijro etuvchi yoki sud tomonidan talqin qilinganida undagi so'zlar va iboralarning asl ma'nosi e'tiborga olinadi. Vasiyatnomadagi biron-bir qoidaning asl ma'nosi noaniq bo'lsa, u boshqa qoidalar va umuman vasiyatnomaning mazmuni bilan taqqoslash orqali aniqlanadi.

1130-modda. Vasiyatnomaning haqiqiy emasligi

Tegishli shaklda tuzilmagan vasiyatnoma haqiqiy emas. Vasiyatnomaning haqiqiy emasligi ushbu Kodeksning bitimlar haqiqiy emasligi to'g'risidagi qoidalariga ham asoslanadi.

Vasiyatnomaning haqiqiy emas deb topilishidan mulkiy oqibatlarga ega bo'ladigan shaxsning da'vosi bo'yicha vasiyatnoma uni tuzish, imzolash va tasdiqlashning ushbu Kodeksda belgilangan tartibi buzilishi natijasida haqiqiy emas deb topilishi mumkin.

Vasiyatnomadagi ayrim farmoyishlarning haqiqiy emasligi vasiyatnomaning qolgan qismi haqiqiylikiga daxl qilmaydi.

Vasiyatnoma haqiqiy emas deb topilgan taqdirda, ushbu vasiyatnomaga binoan merosdan mahrum bo'lgan merosxo'r umumiy asoslarda meros olish huquqiga ega bo'ladi.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 7-band.

1131-modda. Vasiyatnomani ijro etish

Vasiyat qiluvchi vasiyatnomaning ijro etilishini o'zi vasiyatnomada ko'rsatgan, merosxo'r hisoblanmaydigan shaxsga (vasiyatnomani ijro etuvchiga) topshirishi mumkin. Bu shaxsning vasiyatnomaning ijro etuvchisi bo'lishga roziligi uning o'z qo'li bilan vasiyatnomaga yozgan ustxatida yoki vasiyatnomaga ilova qilingan arizasida aks ettirilishi lozim.

Merosxo'rlar o'zaro kelishib, vasiyatnomaning ijrosini merosxo'rlardan biriga yoxud boshqa shaxsga topshirishga haqlidirlar. Bunday kelishuvga erishilmagan taqdirda, vasiyatnomani ijro etuvchi bir yoki bir necha merosxo'rning talabi bilan sud tomonidan tayinlanishi mumkin.

Vasiyatnomani ijro etuvchi vasiyatnoma bo'yicha merosxo'rlarni oldindan xabardor qilgan holda vasiyat qiluvchi tomonidan o'z zimmasiga yuklatilgan majburiyatlarni bajarishdan istagan vaqtda voz kechish huquqiga ega. Vasiyatnomani ijro etuvchi merosxo'rlarning arizasiga binoan sudning chiqargan qarori bilan ham o'z majburiyatlaridan ozod qilinishi mumkin.

Vasiyatnomani ijro etuvchi:

merosni muhofaza qilishi va uni boshqarishi;

barcha merosxo'rlarni va vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchilarni meros ochilganligi to'g'risida hamda ular foydasiga vasiyat majburiyatlari to'g'risida xabardor qilish uchun imkon qadar barcha chora-tadbirlarni ko'rishi;

meros qoldiruvchiga tegishli summalarni olishi;

meros qoldiruvchining xohish-irodasi va qonunga muvofiq merosxo'rlarga ularga tegishli mol-mulkni berishi;

merosxo'rlar zimmalariga yuklatilgan vasiyat majburiyatlarini ijro etishlarini ta'minlashi;

vasiyat majburiyatlarini bajarishi yoxud vasiyatnoma bo'yicha merosxo'rlardan vasiyat majburiyatlarini ijro etishlarini talab qilishi lozim.

Vasiyatnomani ijro etuvchi merosni boshqarish hamda vasiyatnomani ijro etish bilan bog'liq sud ishlarida va boshqa ishlarda o'z nomidan qatnashishga haqli, shuningdek bunday ishlarda ishtirok etishga jalb etilishi mumkin.

Vasiyatnomani ijro etuvchi o'z majburiyatlarini merosni qarzlardan holi qilish, meros qoldiruvchiga tegishli summalarni undirish va barcha merosxo'rlarning merosga egalik qilishga kirishishi uchun zarur bo'lgan oqilona muddat mobaynida amalga oshiradi. Har qanday holda ham ko'rsatilgan muddat meros ochilgan kundan boshlab bir yildan oshib ketmasligi kerak.

Vasiyatnomani ijro etuvchi merosni boshqarish va vasiyatnomani ijro etish bo'yicha zarur xarajatlarni meros hisobidan undirish huquqiga ega. Vasiyatnomada uni ijro etuvchiga meros hisobidan haq to'lash nazarda tutilishi mumkin.

Vasiyatnoma ijro etib bo'lingach, vasiyatnomani ijro etuvchi merosxo'rlarning talabiga binoan ularga hisobot taqdim etishi shart.

1132-modda. Vasiyat majburiyati

Vasiyat qiluvchi vasiyat bo'yicha merosxo'rning zimmasiga bir yoki bir necha shaxs (vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchilar) foydasiga biron-bir majburiyatni (vasiyat majburiyatini) meros hisobidan bajarishni yuklashga haqli bo'lib, vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchilar vasiyat majburiyati bajarilishini talab qilish huquqini oladilar.

Qonun bo'yicha vorislar jumlasiga kiradigan, shuningdek kirmaydigan shaxslar ham vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchilar bo'lishlari mumkin.

Vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchiga meros tarkibiga kiradigan ashyoni mulk qilib yoki boshqa ashyoviy huquq qilib berish, meros tarkibiga kirmaydigan mol-mulkni uning uchun sotib olish va unga berish, uning uchun muayyan ishni bajarish, unga muayyan xizmatlar ko'rsatish va hokazolar vasiyat majburiyati narsasi bo'lishi mumkin.

Vasiyat qiluvchi tomonidan zimmasiga vasiyat majburiyatini bajarish vazifasi yuklatilgan merosxo'r bu vazifani o'ziga o'tgan merosning meros qoldiruvchi qarzlarning o'zi to'lashi lozim bo'lgan qismini chegirib tashlagandan keyin qoladigan haqiqiy qiymati doirasidagina bajarishi lozim.

Agar zimmasiga vasiyat majburiyati yuklatilgan merosxo'r merosdan majburiy ulush olish huquqiga ega bo'lsa, uning vasiyat majburiyatini bajarish vazifasi o'ziga o'tgan meros qiymatining majburiy ulush miqdoridan ortiq bo'lgan qismi bilan chegaralanadi.

Vasiyat majburiyati barcha yoki bir necha merosxo'r zimmasiga yuklatilgan hollarda, agar vasiyatnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, ularning har biri vasiyat majburiyatini merosdagi o'z ulushiga mutanosib ravishda bajaradi.

Vasiyat qiluvchi meros sifatida uy-joy, kvartira yoki boshqa turar joyni oladigan merosxo'r zimmasiga turar joyni yoki uning bir qismini boshqa shaxsga umrbod foydalanish uchun berib qo'yish majburiyatini yuklashga haqli. Turar joyga bo'lgan mulk huquqi keyinchalik boshqa shaxsga o'tganida ham umrbod foydalanish huquqi o'z kuchida qoladi.

Turar joydan umrbod foydalanish huquqi boshqa shaxsga o'tkazilmaydi, o'zgaga berilmaydi va vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchining merosxo'rlariga o'tmaydi.

Vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchiga berilgan turar joydan umrbod foydalanish huquqi, agar vasiyatnomada boshqacha tartib ko'rsatilgan bo'lmasa, uning oila a'zolari mazkur turar joyda yashashi uchun asos hisoblanmaydi.

Zimmasiga vasiyat majburiyati yuklatilgan merosxo'r vafot etgan yoki u merosni qabul qilib olmagan taqdirda, vasiyat majburiyatini bajarish uning ulushini olgan boshqa merosxo'rlarga yoxud, agar mol-mulk egasiz bo'lib qolsa, davlatga yoki fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organiga o'tadi.

Vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchi meros ochilgunga qadar yoki meros ochilgandan keyin, ammo vasiyatnoma bo'yicha merosxo'r vasiyat majburiyatini qabul qilib olishga ulgurgan paytgacha qadar vafot etgan taqdirda vasiyat majburiyati bajarilmaydi.

Vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchi meros qoldiruvchining qarzlari uchun javobgar bo'lmaydi.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 9-band.

1133-modda. Majburiyat yuklash

Vasiyat qiluvchi vasiyat bo'yicha merosxo'r zimmasiga biron-bir harakatni sodir etish yoki sodir etishdan o'zini tiyish majburiyatini yuklab, bu majburiyatni bajarishni kreditor sifatida talab qilish huquqini hech kimga bermasligi mumkin. Umumiy foydali maqsadni amalga oshirish uchun vasiyatnomani ijro etuvchining zimmasiga xuddi shunday majburiyat yuklatilib, bu majburiyatni bajarish uchun meros qoldiruvchi tomonidan mol-mulkning bir qismi ajratilishi mumkin.

Mulkiy xususiyatga ega bo'lgan xatti-harakatni sodir etishdan iborat majburiyatga nisbatan tegishincha ushbu Kodeksning **1132-moddasida** bayon etilgan qoidalar qo'llaniladi.

Agar ushbu Kodeksga muvofiq, majburiyatni bajarish zimmasida bo'lgan merosxo'rga tegishi lozim bo'lgan yoki unga qarashli bo'lgan meros ulushi boshqa merosxo'rga o'tsa, majburiyatni bajarish bekor bo'ladi.

68-bob. Qonun bo'yicha vorislik

1134-modda. Umumiy qoidalar

Qonun bo'yicha merosxo'rlar vorislikka ushbu Kodeksning [1135 —1141-moddalarida](#) nazarda tutilgan navbat tartibida chaqiriladilar.

Qonun bo'yicha vorislikda farzandlikka olingan shaxs va uning avlodlari, bir tarafdin, farzandlikka oluvchi shaxs va uning qarindoshlari, ikkinchi tarafdin, tug'ishgan qarindoshlarga tenglashtiriladilar.

Farzandlikka olinganlar va ularning avlodlari farzandlikka olingan shaxsning ota-onasi hamda buva-buvilari, aka-ukalari, opa-singillari vafot etganidan keyin qonun bo'yicha meros olmaydilar.

Farzandlikka olingan shaxsning ota-onasi hamda buva-buvilari, aka-ukalari, opa-singillari farzandlikka olingan shaxs va uning avlodlari vafot etganidan keyin qonun bo'yicha meros olmaydilar.

Qonun bo'yicha vorislarning har bir navbati avvalgi navbatdagi merosxo'rlar bo'lmagan, merosdan chetlashtirilgan, merosni qabul qilmagan yoxud undan voz kechgan taqdirda vorislik huquqiga ega bo'ladi.

1135-modda. Qonun bo'yicha birinchi navbatdagi vorislar

Meros qoldiruvchining bolalari (shu jumladan farzandlikka olingan bolalari), eri (xotini) va ota-onasi (farzandlikka oluvchilar) teng ulushlarda qonun bo'yicha birinchi navbatdagi vorislik huquqiga ega bo'ladilar. Meros qoldiruvchining vafotidan keyin tug'ilgan bolalari ham birinchi navbatdagi vorislar jumlasiga kiradilar.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Oila kodeksining [57-moddasi](#).

1136-modda. Qonun bo'yicha ikkinchi navbatdagi vorislik

Meros qoldiruvchining tug'ishgan hamda ona (ota) bir ota (ona) boshqa aka-ukalari va opa-singillari, shuningdek uning ham ota, ham ona tarafdin bobosi va buvisi teng ulushlarda qonun bo'yicha ikkinchi navbatdagi vorislik huquqiga ega bo'ladilar.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Oila kodeksining [57-moddasi](#).

1137-modda. Qonun bo'yicha uchinchi navbatdagi vorislik

Meros qoldiruvchining tug'ishgan amakisi, tog'asi, ammasi va xolasi teng ulushlarda qonun bo'yicha uchinchi navbatdagi vorislik huquqiga ega bo'ladilar.

LexUZ sharhi

Qarang: O'zbekiston Oila kodeksining [57-moddasi](#).

1138-modda. Qonun bo'yicha to'rtinchi navbatdagi vorislik

Meros qoldiruvchining oltinchi darajagacha (oltinchi daraja ham shunga kiradi) bo'lgan boshqa qarindoshlari qonun bo'yicha to'rtinchi navbatdagi vorislik huquqiga ega bo'ladilar, bunda yaqinroq qarindoshlar uzoqroq qarindoshlarga nisbatan meros olishda imtiyozli huquqqa ega bo'ladilar.

Vorislikka chaqiriladigan to'rtinchi navbatdagi vorislar teng ulushlarda meros oladilar.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarori 11-bandining [ikkinchi xatboshisi](#).

1139-modda. Qonun bo'yicha beshinchi navbatdagi vorislik

Meros qoldiruvchining mehnatga qobiliyatsiz boqimlari, agar ular ushbu Kodeksning [1141-moddasi](#) asosida meros olmasalar, qonun bo'yicha beshinchi navbatdagi vorislik huquqiga ega bo'ladilar.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarori 11-bandining [ikkinchi xatboshisi](#).

1140-modda. Taqdim qilish huquqi bo'yicha vorislik

Taqdim qilish huquqi bo'yicha vorislik qonun bo'yicha merosxo'r meros ochilgunga qadar vafot etgan taqdirda, unga tegishli ulush uning avlodlariga o'tishini nazarda tutadi, bunda ulush taqdim qilinayotgan qonun bo'yicha merosxo'r bilan bir xil darajada qarindosh bo'lgan avlodlar o'rtasida teng taqsimlanadi.

Bola, nevara, chevara, evara merosxo'rlikida taqdim qilish huquqi qarindoshlik darajasi cheklanmagan holda amal qiladi, yon qarindoshlik bo'yicha merosxo'rlikda taqdim qilish huquqiga meros qoldiruvchining tug'ishgan aka-ukalari (opa-singillari) nomidan uning jiyanlari yoxud meros qoldiruvchining tug'ishgan amakisi (tog'asi) yoki ammasi (xolasi) nomidan uning amakivachchalari (tog'avachchalari) va ammavachchalari (xolavachchalari) ega bo'ladilar.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining [14-bandi](#).

Oldingi tahrirga qarang.

1140¹-modda. Merosni qabul qilib olish huquqining o'tishi (meros transmissiyasi)

Agar vasiyatnoma bo'yicha yoki qonun bo'yicha vorislikka chaqirilgan merosxo'r meros ochilganidan keyin uni qabul qilib olishga ulgurmasdan vafot etgan bo'lsa, unga tegishi kerak bo'lgan merosni qabul qilib olish huquqi uning qonun bo'yicha merosxo'rlariga, agar barcha meros mol-mulk vasiyat qilingan bo'lsa, uning vasiyat bo'yicha merosxo'rlariga o'tadi (meros transmissiyasi). Meros transmissiyasi tartibida merosni qabul qilib olish huquqi bunday merosxo'rning vafotidan keyin ochilgan meros tarkibiga kirmaydi.

Vafot etgan merosxo'rga tegishli merosni qabul qilib olish huquqi uning merosxo'rlari tomonidan umumiy asoslarda amalga oshirilishi mumkin.

Merosxo'rning ushbu Kodeksning [1142-moddasida](#) nazarda tutilgan merosning bir qismini majburiy ulush sifatida qabul qilib olish huquqi uning merosxo'rlariga o'tmaydi.

(1140¹-modda O'zbekiston Respublikasining 2010-yil 14-sentabrdagi O'RQ-255-sonli [Qonuniga muvofiq kiritilgan — O'R QHT, 2010-y., 37-son, 313-modda](#))

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining [15-bandi](#).

1141-modda. Meros qoldiruvchining mehnatga qobiliyatsiz boqimlari

Meros qoldiruvchining vafotiga qadar kamida bir yil uning qaramog'ida bo'lgan va u bilan birgalikda yashagan mehnatga qobiliyatsiz shaxslar qonun bo'yicha merosxo'rlar jumlasiga kiradi. Qonun bo'yicha boshqa merosxo'rlar bo'lgan taqdirda, mehnatga qobiliyatsiz boqimlar vorislikka chaqirilayotgan navbatning merosxo'rlari bilan birgalikda meros oladilar.

Ushbu Kodeksning [1136 — 1138-moddalarida](#) ko'rsatilgan qonun bo'yicha merosxo'rlar jumlasiga mansub bo'lgan, biroq vorislikka chaqiriladigan navbatning merosxo'rlari doirasiga kirmaydigan mehnatga qobiliyatsiz shaxslar, meros qoldiruvchi bilan birgalikda yashagan-yashamaganliklaridan qat'i nazar, agar meros qoldiruvchining vafotiga qadar kamida bir yil uning

qaramog'ida turgan bo'lsalar, ana shu vorislikka chaqiriladigan navbatning merosxo'rlari bilan birgalikda meros oladilar.

Qonun bo'yicha boshqa merosxo'rlar bo'lgan taqdirda, ushbu modda asosida vorislikka chaqiriladigan shaxslarning hammasi birgalikda ko'pi bilan merosning to'rtidan bir qismini meros qilib oladilar.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 16, 17-bandlari.

1142-modda. Merodan majburiy ulush olish huquqi

Meros qoldiruvchining voyaga yetmagan yoki mehnatga qobiliyatsiz bolalari, shu jumladan farzandlikka olgan bolalari, shuningdek mehnatga qobiliyatsiz eri (xotini) va ota-onasi, shu jumladan uni farzandlikka olganlar, vasiyatnomaning mazmunidan qat'i nazar, qonun bo'yicha voris bo'lganlarida ulardan har biriga tegishi lozim bo'lgan ulushning kamida yarmini (majburiy ulush) meros qilib oladilar.

Majburiy ulush olish huquqiga ega bo'lgan merosxo'r biron-bir asos bo'yicha merodan oladigan hamma narsa, shu jumladan oddiy uy jihozlari va ro'zg'or buyumlaridan iborat mol-mulkning qiymati ham, bunday merosxo'r foydasiga qilingan vasiyat majburiyatining qiymati ham majburiy ulushga qo'shiladi.

Merodan majburiy ulush olish huquqiga ega bo'lgan merosxo'r uchun vasiyatnomada belgilangan har qanday cheklashlar va shartlar unga tegadigan merosning majburiy ulushdan ortiqcha qismiga nisbatangina haqiqiydir.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarori 11-bandining uchinchi xatboshisi, 12-bandi.

1143-modda. Meros olishda erning (xotinning) huquqi

Vasiyatnoma yoki qonun bo'yicha erga (xotinga) tegishli bo'lgan vorislik huquqi uning meros qoldiruvchi bilan nikohdagi holatiga bog'liq boshqa mulkiy huquqlariga, shu jumladan nikohda bo'lib, birgalikda orttirilgan mol-mulkning muayyan qismiga nisbatan bo'lgan mulk huquqiga daxl qilmaydi.

Oldingi tahrirga qarang.

(1143-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2004-yil 27-avgustdagi 671-II-son Qonuniga muvofiq chiqarib tashlangan — O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami, 2004-y., 37-son, 408-modda)

1144-modda. Qonun bo'yicha meros olinganida merosni muhofaza qilish va uni boshqarish

Mol-mulkning bir qismi vasiyatnoma bo'yicha meros qilib olingan taqdirda, meros qoldiruvchi tomonidan tayinlangan vasiyatnoma ijrochisi butun merosni, shu jumladan uning qonun bo'yicha vorislik tartibida o'tadigan qismini ham muhofaza qiladi va boshqaradi.

Ushbu Kodeksning 1131-moddasiga muvofiq vasiyatnoma bo'yicha merosxo'rlar yoki sud tomonidan tayinlangan vasiyatnoma ijrochisi, agar qonun bo'yicha merosxo'rlar merosning qonun bo'yicha vorislik qilish tartibida o'tadigan qismiga nisbatan ko'rsatilgan majburiyatlarni ijro etish uchun meros boshqaruvchisini tayinlashni talab qilmasalar, umuman butun merosni muhofaza qilish hamda uni boshqarish majburiyatlarini amalga oshiradi.

Merosni boshqaruvchi qonun bo'yicha merosxo'rlardan bir yoki bir nechtasining iltimosiga binoan meros ochilgan joydagi notarius tomonidan tayinlanadi. Merosni boshqaruvchi tayinlanishiga yoki bu ish uchun tanlangan nomzodga rozi bo'lmagan qonun bo'yicha merosxo'r merosni boshqaruvchi tayinlanishiga qarshi sudga murojaat etishga haqli.

Agar qonun bo'yicha merosxo'rlar bo'lmasa yoki noma'lum bo'lsa, mahalliy davlat hokimiyati organi yoki fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi merosni boshqaruvchi tayinlanishini so'rab notariusga murojaat etishi lozim. Qonun bo'yicha merosxo'rlar hozir bo'lganlari taqdirda, ularning talabi bilan merosni boshqaruvchi meros hisobidan zarur bo'lgan xarajatlar va oqilona haq to'langan holda chaqirib olinishi mumkin.

Merosni boshqaruvchi ushbu Kodeksning 1131-moddasida nazarda tutilgan vakolatlarni, agar qonun bo'yicha vorislik xususiyatlaridan boshqacha tartib kelib chiqmasa, vasiyatnomani ijro etishga nisbatan amalga oshiradi.

Merosni boshqaruvchi merosni muhofaza qilish va uni boshqarishga doir zarur xarajatlarni meros hisobidan undirish, agar merosxo'rlar bilan kelishuvida boshqa tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, haq ham olish huquqiga egadir.

69-bob. Merosni egallash

1145-modda. Umumiy qoidalar

Merosxo'r o'ziga tegishi lozim bo'lgan merosni yoki uning bir qismini (ulushini) olish huquqiga, agar u keyinchalik merosdan voz kechmasa, vorislik huquqidan mahrum etilmasa va uni merosxo'r etib tayinlash to'g'risidagi vasiyat farmoyishi haqiqiy emas deb topilishi natijasida meros olish huquqini yo'qotmasa, meros ochilgan vaqtdan e'tiboran ega bo'ladi.

1146-modda. Merosga bo'lgan huquq to'g'risida guvohnoma berish

Meros ochilgan joydagi notarius merosxo'rning iltimosiga ko'ra unga merosga bo'lgan huquqi to'g'risida guvohnoma berishi shart.

Merosga bo'lgan huquq to'g'risidagi guvohnoma meros ochilgan kundan e'tiboran olti oy o'tganidan keyin beriladi.

Qonun bo'yicha meros olinganida ham, vasiyatnoma bo'yicha meros olinganida ham, agar notarius tegishli mol-mulkka yoxud butun merosga nisbatan guvohnoma berishni so'rab murojaat etgan shaxslardan boshqa merosxo'rlar yo'qligi to'g'risida ma'lumotlarga ega bo'lsa, guvohnoma yuqorida ko'rsatilgan muddat tugamasidan oldin berilishi mumkin.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 18-band.

1147-modda. Merosdan voz kechish huquqi

Oldingi tahrirga qarang.

Merosxo'r meros ochilgan kundan e'tiboran istalgan vaqtda merosdan voz kechishga haqli. (1147-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2010-yil 14-sentabrdagi O'RQ-255-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2010-y., 37-son, 313-modda)

Merosdan voz kechish merosxo'r tomonidan meros ochilgan joydagi notariusga ariza berish orqali amalga oshiriladi.

Agar ishonchnomada vakil orqali merosdan voz kechish vakolati maxsus nazarda tutilgan bo'lsa, merosdan shu tarzda voz kechilishi mumkin.

Merosdan voz kechish keyinchalik bekor qilinishi yoki qaytarib olinishi mumkin emas.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 19-band.

Oldingi tahrirga qarang.

(1147-moddaning beshinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2010-yil 14-sentabrdagi O'RQ-255-sonli Qonuni bilan chiqarilgan — O'R QHT, 2010-y., 37-son, 313-modda)

1148-modda. Merosdan voz kechish huquqining cheklanishi

Agar merosxo‘r vasiyatnoma bo‘yicha ham, qonun bo‘yicha ham vorislikka chaqirilsa, u ana shu asoslarning biri yoki har ikkalasi bo‘yicha o‘ziga tegishli bo‘lgan merosdan voz kechishga haqli.

Merosxo‘r ulushning ortishi huquqi bo‘yicha o‘ziga tegishli bo‘lgan merosdan, merosning qolgan qismiga vorislikdan qat’i nazar, voz kechishga haqli.

Merosxo‘r merosdan voz kechganida vasiyatnoma bo‘yicha yoki qonun bo‘yicha merosxo‘rlar jumlasidan bo‘lmish boshqa shaxslar foydasiga voz kechayotganini ko‘rsatishga haqli.

Ushbu moddada nazarda tutilgan hollardan tashqari merosning muayyan qismidan voz kechilishiga, merosdan izohotlar bilan yoki shartlar qo‘yib voz kechilishiga yo‘l qo‘yilmaydi.

1149-modda. Vasiyat majburiyatini qabul qilib olishdan voz kechish huquqi

Vasiyat majburiyati yuzasidan huquq oluvchi vasiyat majburiyatidan voz kechishga haqli. Qisman voz kechishga, izohotlar bilan, shartlar qo‘yib yoki boshqa shaxsning foydasiga voz kechishga yo‘l qo‘yilmaydi.

Ushbu moddada nazarda tutilgan huquq ayni bir paytning o‘zida ham merosxo‘r, ham vasiyat majburiyatini qabul qilib oluvchi hisoblangan shaxsning merosdan voz kechish huquqiga bog‘liq bo‘lmaydi.

Agar vasiyat majburiyatini qabul qilib oluvchi ushbu moddada nazarda tutilgan huquqdan foydalangan bo‘lsa, zimmasiga vasiyat majburiyati yuklatilgan merosxo‘r bu majburiyatni bajarishdan ozod bo‘ladi.

1150-modda. Merosning taqsimlanishi

Merosni qabul qilib olgan qonun bo‘yicha merosxo‘rlardan istalgan biri merosning taqsimlanishini talab qilishga haqli.

Merosni taqsimlash merosxo‘rlarning kelishuviga ko‘ra o‘zlariga tegishli ulushlarga muvofiq, kelishuvga erishilmagan taqdirda esa, sud tartibida amalga oshiriladi.

Ushbu moddaning qoidalari barcha meros yoki uning bir qismi merosxo‘rlarga ulushlarda muayyan mol-mulk ko‘rsatilmasdan vasiyat qilingan hollarda merosni vasiyatnoma bo‘yicha merosxo‘rlar o‘rtasida taqsimlashga nisbatan qo‘llaniladi.

LexUZ sharhi

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son “Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo‘llanilishi to‘g‘risida”gi qarorining 20-bandi.

1151-modda. Hozir bo‘lmagan merosxo‘rlarning huquqlari

Agar merosxo‘rlar orasida turgan joyi noma‘lum shaxslar bo‘lsa, qolgan merosxo‘rlar, vasiyatnomani ijro etuvchi (meros boshqaruvchisi) va notarius ularning turgan joyini aniqlash hamda ularni vorislikka chaqirish yuzasidan zarur choralarni ko‘rishlari shart.

Oldingi tahrirga qarang.

Agar turgan joyi aniqlanib, meros olishga chaqirilgan-u, lekin hozir bo‘lmagan merosxo‘r merosdan voz kechmagan bo‘lsa, qolgan merosxo‘rlar merosni taqsimlash niyatlari to‘g‘risida uni xabardor qilishlari shart. Agar hozir bo‘lmagan merosxo‘r xabar qilingan paytdan e‘tiboran uch oy ichida qolgan merosxo‘rlarni merosni taqsimlash haqidagi kelishuvda ishtirok etish istagi to‘g‘risida xabardor qilmasa, qolgan merosxo‘rlar hozir bo‘lmagan merosxo‘rga tegishli bo‘lgan ulushni ajratib, o‘zaro kelishuvga ko‘ra meros taqsimotini amalga oshirishga haqlidirlar.

(1151-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2010-yil 14-sentabrdagi O‘RQ-255-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2010-y., 37-son, 313-modda)

Agar hozir bo‘lmagan merosxo‘rning turgan joyi meros ochilgan kundan e‘tiboran bir yil mobaynida aniqlanmasa va uning merosdan voz kechishi to‘g‘risida ma‘lumotlar bo‘lmasa, qolgan merosxo‘rlar meros taqsimotini ushbu moddaning **ikkinchi qismi** qoidalari bo‘yicha amalga oshirishga haqlidirlar.

Homila bo‘lgan, biroq hali tug‘ilmagan merosxo‘r bo‘lsa, merosni taqsimlash bunday merosxo‘r tug‘ilganidan keyingina amalga oshirilishi mumkin.

Agar homila holida bo'lgan, biroq hali tug'ilmagan merosxo'r tirik tug'lsa, qolgan merosxo'rlar unga tegishli bo'lgan meros ulushini ajratgan holdagina merosni taqsimlashni amalga oshirishga haqlidirlar. Meros taqsimotida chaqaloqning manfaatlarini himoya qilish uchun vasiylik va homiylik organining vakili taklif etilishi lozim.

1152-modda. Korxonaga vorislik

Agar meros tarkibiga kiradigan korxonaning merosni qabul qilib olgan barcha merosxo'rlari kelishuvida boshqacha tartib belgilangan bo'lmasa, bunday meros natura holida taqsimlanmaydi va merosxo'rlarga tegishli bo'lgan ulushlarga muvofiq ularning umumiy ulushli mulkiga aylanadi.

1153-modda. Ayrim merosxo'rlarning meros tarkibiga kiradigan mol-mulkka nisbatan imtiyozli huquqi

Meros ochilgunga qadar uch yil mobaynida meros qoldiruvchi bilan birgalikda yashagan merosxo'rlar meros taqsimlanishida meros tarkibidan uy-joy, kvartira yoki boshqa turar joyni, shuningdek uy-joy ashyolari va ro'zg'or buyumlarini olishda imtiyozli huquqqa ega bo'ladilar.

Meros qoldiruvchi bilan mol-mulkka nisbatan umumiy mulk huquqiga ega bo'lgan merosxo'rlar meros taqsimlanishida meros tarkibidan umumiy mulk bo'lgan mol-mulkni asl holida olishda imtiyozli huquqqa ega bo'ladilar.

Ushbu moddaning **birinchi** va **ikkinchi** qismlarida ko'rsatilgan imtiyozli huquqlar amalga oshirilganda meros taqsimotida qatnashayotgan boshqa merosxo'rlarning mulkiy manfaatlariga rioya etilishi lozim. Agar mazkur huquqlarni amalga oshirish natijasida merosni hosil qiluvchi mol-mulk boshqa merosxo'rlarga tegishli ulushlarni berish uchun yetarli bo'lmasa, imtiyozli huquqni amalga oshirayotgan merosxo'r ularga tegishli pul yoki mol-mulk tovonini to'lashi lozim.

1154-modda. Meros ulushlarining ortishi

Merosxo'r merosdan voz kechgan yoxud ushbu Kodeksning **1119-moddasida** ko'rsatilgan holatlar bo'yicha merosxo'rlar orasidan chiqib ketgan taqdirda merosning unga tegadigan qismi vorislikka chaqirilgan qonun bo'yicha merosxo'rlarga o'tadi va ular o'rtasida merosdagi ulushlariga mutanosib ravishda taqsimlanadi.

Agar meros qoldiruvchi barcha mol-mulkni o'zi tayinlagan merosxo'rlarga vasiyat qilgan bo'lsa, merosning merosdan voz kechgan yoki merosxo'rlar qatoridan chiqib ketgan merosxo'rga tegishli bo'lgan qismi qolgan vasiyatnoma bo'yicha merosxo'rlarga o'tadi va, agar vasiyatnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, ular o'rtasida merosdagi ulushlariga mutanosib ravishda taqsimlanadi.

Ushbu moddaning **birinchi qismida** bayon etilgan qoidalar:

agar voz kechgan yoki merosxo'rlar qatoridan chiqib ketgan merosxo'r o'rniga boshqa merosxo'r tayinlangan;

merosxo'r merosdan muayyan shaxs foydasiga voz kechgan;

qonun bo'yicha vorislikda merosxo'rning voz kechishi yoki merosxo'rlar qatoridan chiqib ketishi vorislikka keyingi navbatdagi merosxo'rlarni chaqirishga sabab bo'lgan hollarda qo'llanilmaydi.

1155-modda. Meros hisobidan to'lanishi lozim bo'lgan xarajatlar

Meros vorislar o'rtasida taqsimlanishidan oldin meros qoldiruvchining vafoti oldidan xastaligi tufayli qilingan zarur xarajatlar, meros qoldiruvchini dafn etish xarajatlari, merosni egallash, muhofaza qilish, boshqarish va vasiyatnomani ijro etish, shuningdek vasiyatnomani ijro etuvchi yoki merosni boshqaruvchiga haq to'lash bilan bog'liq xarajatlarni qoplash to'g'risidagi talablar meros hisobidan qondirilishi lozim. Bu talablar meros qiymati hisobidan boshqa barcha talablardan, shu jumladan ipoteka yoki boshqa garov bilan ta'minlangan talablardan oldin imtiyozli ravishda qondirilishi lozim.

1156-modda. Kreditorlarning meros qoldiruvchining qarzlarini undirib olishi

Meros qoldiruvchining kreditorlari vasiyatnomani ijro etuvchiga (merosni boshqaruvchiga) yoki merosxo'rlarga meros qoldiruvchining majburiyatlaridan kelib chiqadigan o'z talablarini qo'yishga haqlidirlar. Bu holda merosxo'rlarning har biri o'ziga tekkan mol-mulkning qiymati doirasida solidar qarzdorlar sifatida javobgar bo'ladilar.

1157-modda. Egasiz qolgan mol-mulk

Agar qonun bo'yicha ham, vasiyatnoma bo'yicha ham merosxo'rlar bo'lmasa yoxud merosxo'rlardan hech qaysisi vorislik huquqiga ega bo'lmasa yoxud ularning hammasi merosdan voz kechgan bo'lsa, meros mol-mulk egasiz deb hisoblanadi.

Oldingi tahrirga qarang.

Meros mol-mulk meros ochilgan joydagi mahalliy davlat hokimiyati organi yoki fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organining arizasi bo'yicha meros ochilgan kundan e'tiboran uch yil o'tganidan keyin sudning qarori asosida egasiz deb topiladi. Meros mol-mulk, agar uni qo'riqlash va boshqarish bilan bog'liq xarajatlar uning qiymatidan oshib ketsa, ko'rsatilgan muddat o'tishidan oldin egasiz deb topilishi mumkin.

(1157-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2010-yil 14-sentabrdagi O'RQ-255-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2010-y., 37-son, 313-modda)

Egasiz mol-mulk u turgan joydagi fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi mulkiga o'tadi, bu organ mol-mulkdan voz kechgan taqdirda, davlat mulkiga o'tadi.

Egasiz mol-mulkni qo'riqlash va boshqarish ushbu Kodeksning 1144-moddasiga muvofiq amalga oshiriladi.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: Oliy sud plenumining 2011-yil 20-iyuldagi 5-son "Sudlar tomonidan meros huquqiga oid qonunchilikning qo'llanilishi to'g'risida"gi qarorining 22-bandi.

VI bo'lim. Xalqaro xususiy huquq normalarini fuqarolik-huquqiy munosabatlarga nisbatan tatbiq qilish

70-bob. Umumiy qoidalar

1158-modda. Chet el elementi bilan murakkablashgan fuqarolik- huquqiy munosabatlarga nisbatan qo'llanilishi lozim bo'lgan huquqni belgilash

Chet el fuqarolari yoki chet el yuridik shaxslari ishtirokidagi yoxud chet el elementi bilan murakkablashgan fuqarolik-huquqiy munosabatlarga nisbatan qo'llanilishi lozim bo'lgan huquq ushbu Kodeks, boshqa qonunlar, xalqaro shartnomalar va e'tirof etilgan xalqaro taomillar asosida, shuningdek taraflarning kelishuvi asosida belgilanadi.

LexUZ sharhi

Qo'shimcha ma'lumot uchun qarang: "Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro tovarlar oldi-sotdisi shartnomalari to'g'risidagi konvensiyasi" (O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1996-yil 30-avgustdagi 294-I-sonli qarori).

Taraflarning huquqni tanlashga doir kelishuvi ochiq ifodalangan bo'lishi yoki bevosita shartnoma talablaridan va ishning ko'rib chiqilayotgan barcha holatlaridan kelib chiqishi lozim.

Agar ushbu moddaning **birinchi qismiga** muvofiq qo'llanilishi lozim bo'lgan huquqni aniqlashning imkoni bo'lmasa, chet el elementi bilan murakkablashgan fuqarolik-huquqiy munosabatlar bilan eng uzviy bog'langan huquq qo'llanadi.

Chet el huquq normasi ommaviy-huquqiy xususiyatga ega bo'lganligiga asoslanibgina uni qo'llashni cheklash mumkin emas.

1159-modda. Huquqiy baho berish

Yuridik tushunchalarga sud yoki boshqa davlat organi tomonidan huquqiy baho berilishida, agar qonunda boshqa hol nazarda tutilgan bo'lmasa, bunday yuridik tushunchalarni nizo

ko'rib chiqilayotgan mamlakat sifatida O'zbekiston Respublikasining huquqiga muvofiq sharhlashga asoslanadi.

Agar yuridik tushunchalar nizo ko'rib chiqilayotgan mamlakat sifatida O'zbekiston Respublikasining huquqiga noma'lum bo'lsa yoki boshqa nom yoxud boshqa mazmun bilan ma'lum bo'lsa va O'zbekiston Respublikasining huquqi bo'yicha talqin etish orqali aniqlanishi mumkin bo'lmasa, ularga huquqiy baho berishda chet davlat huquqi ham qo'llanishi mumkin.

1160-modda. Chet el huquqi normalari mazmunini aniqlash

Chet el huquqini qo'llanishda sud yoki boshqa davlat organi uning normalari mazmunini bu normalarning tegishli xorijiy davlatda rasmiy talqin etilishi, qo'llanish amaliyoti va doktrinasiga muvofiq aniqlaydi.

Sud yoki boshqa davlat organi chet el huquqi normalari mazmunini aniqlash maqsadida yordam va tushuntirishlar so'rab Adliya vazirligiga va boshqa milliy vakolatli organlar hamda muassasalarga, shu jumladan chet eldagi organlar va muassasalarga murojaat etishi yoxud ekspertlarni jalb qilishi mumkin.

Ishda ishtirok etayotgan shaxslar o'z talablari yoki e'tirozlarini asoslash uchun o'zlari vaj keltirayotgan chet el huquqi normalarini tasdiqlovchi hujjatlarni taqdim etishga va bu normalarning mazmunini aniqlashda sudga yoki boshqa davlat organlariga boshqacha tarzda yordamlashishga haqlidirlar.

Agar ushbu moddaga muvofiq ko'rilgan chora-tadbirlarga qaramay, chet el huquqi normalarining mazmuni oqilona muddatlarda aniqlanmasa, O'zbekiston Respublikasining huquqi qo'llaniladi.

1161-modda. Qarshi tomon va uchinchi mamlakat huquqiga havola etish

Ushbu bo'lim qoidalariga muvofiq, chet el huquqiga har qanday havola etish tegishli mamlakatning kollizion huquqiga emas, balki moddiy huquqiga havola etish deb qaralishi lozim, ushbu bo'limda nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Chet el huquqi ushbu Kodeksning 1168-moddasiga, 1169-moddasining [birinchi](#), [uchinchi](#) va [beshinchi](#) qismlariga, 1171 va 1174-moddalariga muvofiq qo'llanilgan hollarda qarshi tomon sifatida O'zbekiston Respublikasi huquqiga va uchinchi mamlakat huquqiga havola etish qabul qilinadi.

1162-modda. Qonunni chetlab o'tish oqibatlar

Ushbu Kodeks bilan tartibga solinadigan munosabatlar ishtirokchilarining ushbu bo'limning qo'llanilishi lozim bo'lgan huquqqa doir qoidalarini chetlab o'tib, tegishli munosabatlarni boshqa huquqqa bo'ysundirishga qaratilgan kelishuvlari va boshqa harakatlari haqiqiy emas. Bunday holda tegishli davlatning ushbu bo'limga muvofiq tatbiq etilishi lozim bo'lgan huquqi qo'llaniladi.

1163-modda. Huquqni o'zarolik asosida qo'llash

Sud yoki boshqa davlat organi o'zi ko'rib chiqayotganiga o'xshash munosabatlarga nisbatan tegishli chet davlatda O'zbekiston Respublikasining huquqi qo'llanishi yoki qo'llanmasligidan qat'i nazar, ana shu chet davlatning huquqini qo'llayveradi, O'zbekiston Respublikasi qonunida chet el huquqini o'zarolik asosida qo'llash nazarda tutilgan hollar bundan mustasno.

Agar chet el huquqini qo'llash o'zarolikka bog'liq bo'lsa, boshqacha holat isbotlanmaganligi sababli u mavjud deb taxmin qilinadi.

1164-modda. Ommaviy tartib to'g'risidagi izoh

Chet el huquqini qo'llanish O'zbekiston Respublikasining huquq-tartiboti asoslariga (ommaviy tartibga) zid keladigan hollarda chet el huquqi qo'llanilmaydi. Bunday hollarda O'zbekiston Respublikasining huquqi qo'llaniladi.

Tegishli chet el davlatining huquqiy, siyosiy yoki iqtisodiy tizimi O'zbekiston Respublikasining huquqiy, siyosiy yoki iqtisodiy tizimidan farqlanishigina chet el huquqini qo'llashni rad etish uchun asos bo'lishi mumkin emas.

1165-modda. Qat'iy normalarni qo'llash

Ushbu bo'lim qoidalarini O'zbekiston Respublikasi huquqining tegishli munosabatlarni, qo'llanilishi lozim bo'lgan huquqdan qat'i nazar, tartibga soluvchi qat'iy normalari amal qilishiga daxldor emas.

Biron-bir mamlakatning huquqi ushbu bo'lim qoidalariga muvofiq qo'llanilganda, agar ana shu mamlakatning huquqiga ko'ra bunday normalar qo'llanilishi lozim bo'lgan huquqdan qat'i nazar, tegishli munosabatlarni tartibga solishi lozim bo'lsa, sud boshqa mamlakatning ana shu munosabatlar bilan uzviy aloqada bo'lgan qat'iy huquq normalarini qo'llashi mumkin. Bunda sud bunday normalarning vazifasini va xususiyatini, shuningdek ularni qo'llash oqibatlarini e'tiborga olishi lozim.

1166-modda. Huquqiy tizimlari ko'p bo'lgan mamlakatning huquqini qo'llash

Bir necha hududiy yoki boshqa huquqiy tizim amal qilib turgan mamlakatning huquqini qo'llash lozim bo'lgan hollarda huquqiy tizim shu mamlakat huquqiga muvofiq holda qo'llaniladi.

1167-modda. Retorsiyalar

O'zbekiston Respublikasi Hukumati O'zbekiston Respublikasi fuqarolari va yuridik shaxslarining huquqlariga maxsus cheklovlar qo'ygan davlatlarning fuqarolari va yuridik shaxslariga nisbatan javob tariqasida cheklovlar (retorsiyalar) belgilashi mumkin.

71-bob. Kollizion normalar

1-§. Shaxslar

1168-modda. Jismoniy shaxsning shaxsiy qonuni

Jismoniy shaxs qaysi mamlakatning fuqarosi bo'lsa, shu mamlakat huquqi uning shaxsiy qonuni hisoblanadi. Shaxs ikki yoki undan ortiq fuqarolikka ega bo'lgan taqdirda u qaysi mamlakat bilan eng ko'p uzviy bog'langan bo'lsa, uning uchun o'sha mamlakat huquqi shaxsiy qonun hisoblanadi.

Fuqaroligi bo'lmagan shaxs qaysi mamlakatda doimiy yashab turgan bo'lsa, o'sha mamlakat huquqi uning shaxsiy qonuni hisoblanadi.

Qochoqqa unga boshpana bergan mamlakatning qonuni shaxsiy qonun hisoblanadi.

1169-modda. Jismoniy shaxsning huquq va muomala layoqatlari

Jismoniy shaxsning huquq va muomala layoqatlari uning shaxsiy qonuni bilan belgilanadi.

Chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar O'zbekiston Respublikasida fuqarolik huquq layoqatidan O'zbekiston Respublikasi fuqarolari bilan teng ravishda foydalanadilar, O'zbekiston Respublikasining qonunlari yoki xalqaro shartnomalarida belgilangan hollar bundan mustasno.

Jismoniy shaxsning bitimlar va zarar yetkazilishi oqibatida yuzaga keladigan majburiyatlarga nisbatan fuqarolik muomala layoqati bitimlar tuzilgan yoki zarar yetkazilishidan kelib chiqadigan majburiyatlar yuzaga kelgan mamlakat huquqi bo'yicha belgilanadi.

Jismoniy shaxsning xususiy tadbirkor bo'lish hamda bu bilan bog'liq huquqlar va majburiyatlarga ega bo'lish layoqati jismoniy shaxs xususiy tadbirkor sifatida ro'yxatga olingan mamlakat huquqi bo'yicha belgilanadi. Ro'yxatga olish mamlakati bo'lmaganda, xususiy tadbirkorlik faoliyati amalga oshiriladigan asosiy joy bo'lgan mamlakatning huquqi qo'llaniladi.

Jismoniy shaxsni muomalaga layoqatsiz yoki muomala layoqati cheklangan deb topish sud qaysi mamlakatniki bo'lsa, shu mamlakat huquqiga bo'ysunadi.

1170-modda. Jismoniy shaxsni bedarak yo'qolgan deb topish va uni vafot etgan deb e'lon qilish

Jismoniy shaxsni bedarak yo'qolgan deb topish va uni vafot etgan deb e'lon qilish sud qaysi mamlakatniki bo'lsa, o'sha mamlakat huquqiga bo'ysunadi.

1171-modda. Jismoniy shaxsning ismi-sharifi

Jismoniy shaxsning ismga, undan foydalanishga va uni himoya qilishga bo'lgan huquqi, agar ushbu Kodeks 19-moddasining to'rtinchi va yettinchi qismlarida, 1179 va 1180-moddalarida nazarda tutilgan qoidalaridan boshqacha tartib kelib chiqmasa, uning shaxsiy qonuni bilan belgilanadi.

1172-modda. O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining fuqarolik holati hujjatlarini qayd etish

Oldingi tahrirga qarang.

O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida yashab turgan O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining fuqarolik holati hujjatlarini qayd etish O'zbekiston Respublikasining konsullik muassasalarida amalga oshiriladi. Bunda O'zbekiston Respublikasining qonunchiligi qo'llaniladi.

(1172-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

1173-modda. Fuqarolik holati hujjatlarini tasdiqlash uchun xorijiy davlat organlari tomonidan berilgan hujjatlarni tan olish

Oldingi tahrirga qarang.

O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslarga nisbatan tegishli davlatlarning qonunlari bo'yicha tuzilgan fuqarolik holati hujjatlarini tasdiqlash uchun xorijiy davlatlarning vakolatli organlari tomonidan berilgan hujjatlar legallashtirilgan yoki apostil qo'yilgan taqdirda, O'zbekiston Respublikasida haqiqiy deb tan olinadi.

(1173-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2012-yil 10-apreldagi O'RQ-322-sonli Qonuni tahririda — O'R QHT, 2012-y., 15-son, 164-modda)

1174-modda. Vasiylik va homiylik

Voyaga yetmaganlar, muomalaga layoqatsizlar yoki muomala layoqati cheklangan voyaga yetgan shaxslar ustidan vasiylik yoki homiylik sud qaysi mamlakatga tegishli bo'lsa, o'sha mamlakat huquqi bo'yicha belgilanadi va bekor qilinadi.

Vasiyning (homiyni) vasiylikni (homiylarni) qabul qilish majburiyati uning vasiy (homiylar) tomonidan belgilanadigan shaxsiy qonuni bo'yicha aniqlanadi.

Vasiy (homiylar) va vasiylikka (homiylarni) olingan shaxs o'rtasidagi huquqiy munosabatlar muassasasi vasiyni (homiyni) tayinlagan mamlakat huquqi bo'yicha aniqlanadi. Biroq vasiylikka (homiylarni) olingan shaxs O'zbekiston Respublikasida yashayotgan bo'lsa, O'zbekiston Respublikasining huquqi, basharti bu mazkur shaxs uchun qulayroq bo'lsa, qo'llaniladi.

O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida yashab turgan O'zbekiston Respublikasi fuqarolari ustidan belgilangan vasiylik (homiylar), agar O'zbekiston Respublikasi tegishli konsullik muassasasining vasiylik (homiylar) belgilanishiga yoki uning tan olinishiga qarshi qonunga asoslangan e'tirozlari bo'lmasa, O'zbekiston Respublikasida haqiqiy deb tan olinadi.

1175-modda. Yuridik shaxsning qonuni

Yuridik shaxs qaysi mamlakatda ta'sis etilgan bo'lsa, shu mamlakatning huquqi mazkur yuridik shaxsning qonuni hisoblanadi.

1176-modda. Yuridik shaxsning huquq layoqati

Yuridik shaxsning fuqarolik huquq layoqati yuridik shaxsning qonuni bilan belgilanadi.

Chet el yuridik shaxsi o'z organi yoki vakilining bitim tuzish vakolatlaridagi chet el yuridik shaxsining organi yoki vakili bitim tuzgan mamlakatning huquqi uchun noma'lum bo'lgan cheklovlarni vaj qilib keltirishi mumkin emas.

1177-modda. O‘zbekiston Respublikasida chet el yuridik shaxslari faoliyatining milliy tartibi

Oldingi tahrirga qarang.

Agar O‘zbekiston Respublikasining qonunida chet el yuridik shaxslari uchun boshqacha tartib belgilangan bo‘lmasa, chet el yuridik shaxslari O‘zbekiston Respublikasida fuqarolik qonunchiligi bilan tartibga solinadigan tadbirkorlik faoliyatini va boshqa faoliyatni amalga oshiradilar.

(1177-moddaning matni O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O‘RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

1178-modda. Chet el elementi bilan fuqarolik-huquqiy munosabatlarda davlatning ishtirok etishi

Chet el elementi bilan davlat ishtirokidagi fuqarolik huquqiy munosabatlarga nisbatan, agar qonunda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo‘lmasa, ushbu bo‘lim qoidalari umumiy asoslarda qo‘llanadi.

2-§. Shaxsiy nomulkiy huquqlar. Intellektual mulk

1179-modda. Shaxsiy nomulkiy huquqlarni himoya qilish

Shaxsiy nomulkiy huquqlarga nisbatan bunday huquqlarni himoya qilish to‘g‘risidagi talab uchun asos bo‘lib xizmat qilgan harakat yoki boshqa holat sodir etilgan mamlakat huquqi qo‘llaniladi.

1180-modda. Intellektual mulkka bo‘lgan huquq

Intellektual mulkka bo‘lgan huquqlarga nisbatan bu huquqlarni himoya qilish so‘raladigan mamlakat huquqi qo‘llaniladi.

Intellektual mulkka bo‘lgan huquq haqidagi shartnomalar ushbu bo‘limning shartnoma majburiyatlari to‘g‘risidagi qoidalariga muvofiq belgilanadigan huquq bilan tartibga solinadi.

3-§. Bitimlar. Vakillik. Da’vo muddati

1181-modda. Bitimning shakli

Bitimning shakli u tuziladigan joy huquqiga bo‘ysunadi. Biroq chet elda tuzilgan bitim, agar O‘zbekiston Respublikasi huquqi talablariga rioya etilgan bo‘lsa, shaklga rioya etilmaganligi tufayli haqiqiy emas deb topilishi mumkin emas.

Loaql ishtirokchilaridan bittasi O‘zbekiston Respublikasining yuridik shaxsi yoki O‘zbekiston Respublikasining fuqarosi bo‘lgan tashqi iqtisodiy bitim, qayerda tuzilayotganidan qat’i nazar, yozma shaklda tuziladi.

Ko‘chmas mulk xususidagi bitimning shakli bu mulk joylashgan mamlakat huquqiga bo‘ysunadi, O‘zbekiston Respublikasida davlat reyestrda qayd etilgan ko‘chmas mulkka nisbatan esa, O‘zbekiston Respublikasi huquqiga bo‘ysunadi.

1182-modda. Ishonchnoma

Ishonchnomaning shakli va amal qilish muddati ishonchnoma berilgan mamlakatning huquqi bo‘yicha belgilanadi. Agar O‘zbekiston Respublikasi huquqi talablariga rioya etilgan bo‘lsa, ishonchnoma shaklga rioya etilmaganligi tufayli haqiqiy emas deb topilishi mumkin emas.

1183-modda. Da’vo muddati

Da’vo muddati mamlakatning tegishli munosabatni tartibga solish uchun qo‘llanilayotgan huquqi bo‘yicha belgilanadi.

Da’vo muddati tatbiq etilmaydigan talablar, agar tegishli munosabatning qatnashchilaridan loaql bittasi O‘zbekiston Respublikasining fuqarosi yoki O‘zbekiston Respublikasining yuridik shaxsi bo‘lsa, O‘zbekiston Respublikasining huquqi bo‘yicha belgilanadi.

4-§. Ashyoviy huquqlar

1184-modda. Ashyoviy huquqlarga nisbatan qo'llaniladigan huquq to'g'risidagi umumiy qoidalar

Ko'chmas va ko'char mol-mulkka nisbatan mulk huquqi hamda boshqa ashoviy huquqlar, agar qonunda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, bu mol-mulk joylashgan mamlakatning huquqi bo'yicha aniqlanadi.

Mol-mulkning ko'chmas yoki ko'char ashovlarga mansubligi, shuningdek mol-mulkning boshqacha yuridik baholanishi ana shu mol-mulk joylashgan mamlakatning huquqi bo'yicha aniqlanadi.

1185-modda. Ashyoviy huquqlarning vujudga kelishi va bekor bo'lishi

Mol-mulkka nisbatan ashoviy huquqlarning vujudga kelishi va bekor bo'lishi, agar O'zbekiston Respublikasining qonunlarida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, ashoviy huquqlarning vujudga kelishi yoxud bekor bo'lishi uchun asos bo'lgan harakat yoki boshqa holat sodir bo'lgan paytda bu mol-mulk turgan mamlakatning huquqi bo'yicha aniqlanadi.

Bitim narsasi bo'lgan mol-mulkka nisbatan ashoviy huquqlarning vujudga kelishi va bekor bo'lishi, agar taraflarning kelishuvida boshqacha tartib belgilangan bo'lmasa, ushbu bitim bo'ysundirilgan mamlakatning huquqi bo'yicha aniqlanadi.

Egalik qilish huquqini vujudga keltiruvchi muddat tufayli mol-mulkka nisbatan mulk huquqining vujudga kelishi egalik qilish huquqini vujudga keltiruvchi muddat tugagan paytda mol-mulk joylashgan mamlakatning huquqi bilan aniqlanadi.

1186-modda. Transport vositalariga va davlat reyestrda qayd etilishi lozim bo'lgan boshqa mol-mulkka nisbatan ashoviy huquqlar

Transport vositalariga va davlat reyestrda qayd etilishi lozim bo'lgan boshqa mol-mulkka nisbatan ashoviy huquqlar bu transport vositalari yoki mol-mulk ro'yxatga olingan mamlakat huquqi bo'yicha belgilanadi.

1187-modda. Yo'lda bo'lgan ko'char mulkka nisbatan ashoviy huquqlar

Bitim bo'yicha yo'lda bo'lgan ko'char mulkka nisbatan mulk huquqi va boshqa ashoviy huquqlar, agar taraflarning kelishuvida boshqacha tartib belgilangan bo'lmasa, bu mol-mulk jo'natilgan mamlakatning huquqi bo'yicha belgilanadi.

1188-modda. Ashoviy huquqlarni himoya qilish

Mulk huquqini va boshqa ashoviy huquqlarni himoya qilishga nisbatan ariza beruvchining tanlovi bo'yicha mol-mulk turgan mamlakatning huquqi yoki sud qaysi mamlakatga qarashli bo'lsa, o'sha mamlakatning huquqi qo'llanadi.

Ko'chmas mulkka bo'lgan mulk huquqi va boshqa ashoviy huquqlarni himoya qilishga nisbatan bu mulk turgan mamlakatning huquqi qo'llanadi. O'zbekiston Respublikasining davlat reyestrda qayd etilgan mol-mulkka nisbatan O'zbekiston Respublikasining huquqi qo'llanadi.

5-§. Shartnoma majburiyatlari

1189-modda. Shartnoma taraflarining kelishuviga ko'ra huquqni tanlash

Shartnoma, agar qonunda boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, taraflarning kelishuviga ko'ra tanlangan mamlakat huquqi bilan tartibga solinadi.

Shartnoma taraflari qo'llaniladigan huquqni umuman shartnoma uchun ham, uning alohida qismlari uchun ham tanlab olishlari mumkin.

Qo'llaniladigan huquq taraflar tomonidan shartnoma tuzilayotganda ham, undan keyin ham istalgan vaqtda tanlanishi mumkin. Taraflar, shuningdek istalgan vaqtda shartnomaga nisbatan qo'llaniladigan huquqni o'zgartirish to'g'risida kelishib olishlari mumkin.

1190-modda. Taraflarning kelishuvi bo'lmagan taqdirda shartnomaga nisbatan qo'llaniladigan huquq

Qo'llanilishi lozim bo'lgan huquq to'g'risida shartnoma taraflarining kelishuvi bo'lmagan taqdirda, bu shartnomaga nisbatan:

oldi-sotdi shartnomasida — sotuvchi;
hadya shartnomasida — hadya qiluvchi;
ijara (mulk ijarasi) shartnomasida — ijaraga beruvchi;
mol-mulkdan tekin foydalanish shartnomasida — ssuda beruvchi;
pudrat shartnomasida — pudratchi;
yo‘lovchi, bagaj va yuk tashish shartnomasida — tashuvchi;
transport ekspeditsiyasi shartnomasida — ekspeditor;
qarz shartnomasida yoki boshqa kredit shartnomasida — kreditor;
topshiriq shartnomasida — ishonchli vakil;
vositachilik shartnomasida — vositachi;
omonat saqlash shartnomasida — saqlovchi;
sug‘urta shartnomasida — sug‘urtalovchi;
kafillik shartnomasida — kafil;
garov to‘g‘risidagi shartnomada — garovga qo‘yuvchi;

alohida huquqlardan foydalanish to‘g‘risidagi litsenziya shartnomasida — litsenziar hisoblanuvchi taraf ta‘sis etilgan, turar joyga ega bo‘lgan yoki asosiy faoliyat joyi bo‘lgan mamlakat huquqi qo‘llaniladi.

Qo‘llanilishi lozim bo‘lgan huquq to‘g‘risida shartnoma taraflarining kelishuvi bo‘lmagan taqdirda, ushbu modda **birinchi qismining** qoidalaridan qat’i nazar:

ko‘chmas mulk to‘g‘risidagi shartnomaga nisbatan — bu mulk turgan mamlakatning huquqi;

birgalikdagi faoliyat to‘g‘risidagi shartnomaga va qurilish pudrati shartnomasiga nisbatan — ana shunday faoliyat amalga oshirilayotgan yoki shartnomada nazarda tutilgan natijalar yaratilayotgan mamlakatning huquqi;

kimoshdi savdosida, tanlov bo‘yicha yoki birjada tuzilgan shartnomaga nisbatan — kimoshdi savdosi, tanlov o‘tkazilayotgan yoki birja joylashgan mamlakatning huquqi qo‘llaniladi.

Ushbu moddaning **birinchi** va **ikkinchi** qismlarida ko‘rsatib o‘tilmagan shartnomalarga nisbatan qo‘llanilishi lozim bo‘lgan huquq to‘g‘risida taraflarning kelishuvi bo‘lmagan taqdirda, bunday shartnomaning mazmuni uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lgan ijroni amalga oshirayotgan taraf ta‘sis etilgan, turar joyga ega bo‘lgan yoki asosiy faoliyat joyi bo‘lgan mamlakatning huquqi qo‘llaniladi. Shartnomaning mazmuni uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘lgan ijroni aniqlashning imkoniyati bo‘lmagan taqdirda, shartnoma eng uzviy bog‘langan mamlakatning huquqi qo‘llaniladi.

1191-modda. Chet el ishtirokidagi yuridik shaxsni tuzish to‘g‘risidagi shartnomaga nisbatan qo‘llaniladigan huquq

Chet el ishtirokidagi yuridik shaxsni tuzish to‘g‘risidagi shartnomaga nisbatan yuridik shaxs ta‘sis etilgan mamlakat huquqi qo‘llaniladi.

1192-modda. Qo‘llaniladigan huquqning amal qilish doirasi

Ushbu paragrafning qoidalaridan kelib chiqib shartnomaga nisbatan qo‘llaniladigan huquq: shartnomaning talqinini;

taraflarning huquq va majburiyatlarini;

shartnomaning ijrosini;

shartnomani umuman yoki tegishli darajada ijro etmaslik oqibatlarini;

shartnomaning to‘xtatilishini;

shartnomaning o‘z-o‘zidan haqiqiy emasligi yoki haqiqiy emas deb topilishi oqibatlarini;

shartnoma munosabati bilan talablarning bahridan o‘tish va qarzni o‘tkazishni qamrab oladi.

Ijro etish usullari va tartibiga, shuningdek tegishli darajada ijro etilmagan taqdirda ko‘rilishi lozim bo‘lgan choralar borasida qo‘llanilayotgan huquqdan tashqari ijro amalga oshirilayotgan mamlakatning huquqi ham e‘tiborga olinadi.

6-§. Shartnomadan tashqari majburiyatlar

1193-modda. Bir taraflama harakatlardan iborat majburiyatlar

Bir taraflama harakatlardan (mukofotni oshkora va'da qilish, o'zganing maqsadini ko'zlab topshiriqsiz amalga oshiriladigan faoliyat va boshqalardan) iborat majburiyatlarga nisbatan ushbu bo'limning [4-paragrafi](#) qoidolari qo'llanadi.

1194-modda. Zarar yetkazilganligi oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar

Zarar yetkazilganligi oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar bo'yicha huquq va majburiyatlar zararni undirishni talab qilish uchun asos bo'lgan harakat yoki boshqa holat yuz bergan mamlakatning huquqi bo'yicha belgilanadi.

Chet elda zarar yetkazilganligi oqibatida kelib chiqadigan majburiyatlar bo'yicha huquq va burchlar, agar fuqarolar yoki yuridik shaxslar ayni bitta davlatdan bo'lsalar, shu davlat huquqi bilan belgilanadi.

[Oldingi tahrirga qarang.](#)

Agar zarar o'rnini qoplash to'g'risidagi talab uchun asos bo'lgan harakat yoki boshqa holat O'zbekiston Respublikasining qonunchiligi bo'yicha g'ayriqonuniy bo'lmasa, chet el huquqi qo'llanmaydi.

(1194-moddaning uchinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O'RQ-683-sonli [Qonuni tahririda](#) — [Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi](#), 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

[LexUZ sharhi](#)

[Qarang: mazkur Kodeksning 1005 - 1016-moddalari.](#)

1195-modda. Iste'molchiga yetkazilgan zarar uchun javobgarlik

Tovarni sotib olish, ishni bajarish yoki xizmatni ko'rsatish munosabati bilan iste'molchi ko'rgan zarar o'rnini qoplash to'g'risidagi talabga nisbatan iste'molchining xohishiga ko'ra:

iste'molchining turar joyi joylashgan mamlakatning huquqi;

ishlab chiqaruvchi yoki ishni bajargan, xizmat ko'rsatgan shaxsning turar joyi yoki manzili joylashgan mamlakatning huquqi;

iste'molchi tovarni sotib olgan, ish natijasini qabul qilgan yoki unga xizmat ko'rsatilgan mamlakatning huquqi qo'llanadi.

[LexUZ sharhi](#)

[Qarang: mazkur Kodeksning 1017 - 1020-moddalari.](#)

1196-modda. Asossiz boylik orttirish

Asossiz boylik orttirish natijasida vujudga keladigan majburiyatlarga nisbatan boylik orttirilgan mamlakatning huquqi qo'llaniladi.

Agar asossiz boylik orttirish mol-mulkni sotib olish yoki tejab qolishga doir asoslar bekor bo'lishi natijasida vujudga kelsa, qo'llaniladigan huquq bu asos bo'ysundirilgan mamlakatning huquqi bo'yicha belgilanadi. Asossiz boylik orttirish tushunchasi O'zbekiston Respublikasining huquqi bo'yicha belgilanadi.

[LexUZ sharhi](#)

[Qarang: mazkur Kodeksning 1023 - 1030-moddalari.](#)

7-§. Vorislik huquqi

1197-modda. Vorislikka doir munosabatlar

Vorislikka doir munosabatlar, basharti ushbu Kodeksning [1198](#) va [1199](#)-moddalarida boshqacha tartib nazarda tutilgan bo'lmasa, meros qoldiruvchi vasiyatnomada o'zi fuqarosi bo'lgan mamlakatning huquqini tanlagan bo'lmasa, meros qoldiruvchi oxirgi doimiy turar joyga ega bo'lgan mamlakatning huquqi bo'yicha belgilanadi.

1198-modda. Shaxslarning vasiyatnoma tuzish va uni bekor qilish layoqati, vasiyatnomaning va uni bekor qilish hujjatining shakli

Shaxsning vasiyatnoma tuzish va uni bekor qilish layoqati, shuningdek vasiyatnomaning va uni bekor qilish hujjatining shakli, agar meros qoldiruvchi vasiyatnomada o'zi fuqarosi bo'lgan mamlakatning huquqini tanlagan bo'lmasa, hujjat tuzilayotgan paytda meros qoldiruvchi doimiy turar joyga ega bo'lgan mamlakatning huquqi bo'yicha aniqlanadi. Biroq vasiyatnoma yoki uning bekor qilinishi, agar shakl hujjat tuzilgan joyning yoki O'zbekiston Respublikasining huquqi talablarini qanoatlantirsa, shaklga rioya etilmaganligi natijasida haqiqiy emas deb topilmaydi.

1199-modda. Ko'chmas mulkka va davlat reyestrda qayd etilishi lozim bo'lgan mol-mulkka vorislik

Ko'chmas mulkka vorislik mazkur mulk joylashgan mamlakat huquqi bo'yicha, O'zbekiston Respublikasining reyestrda qayd etilgan mol-mulkka vorislik esa, O'zbekiston Respublikasining huquqi bo'yicha belgilanadi.

(O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1996-y., 11-12-son, 1-modda; 1997-y., 9-son, 241-modda; 1998-y., 5-6-son, 102-modda; 1999-y., 9-son, 229-modda; 2001-y., 1-2-son, 23-modda, 9-10-son, 182-modda; 2002-y., 1-son, 20-modda, 9-son, 165-modda; 2003-y., 1-son, 8-modda; 2004-y., 1-2-son, 18-modda; O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2004-y., 37-son, 408-modda; 2006-y., 37-38-son, 371-modda, 39-son, 385-modda; 2007-y., 3-son, 21-modda, 37-38-son, 377-modda, 52-son, 533-modda; 2008-y., 17-son, 129-modda, 52-son, 513-modda; 2009-y., 39-son, 423-modda; 2010-y., 37-son, 313-modda, 315-modda; 2011-y., 51-son, 542-modda, 52-son, 555-modda; 52-son, 556-modda; 2012-y., 15-son, 164-modda, 16-son, 176-modda; 2013-y., 1-son, 1-modda, 41-son, 543-modda; 2015-y., 32-son, 425-modda; 33-son, 439-modda; 2016-y., 17-son, 173-modda; 2017-y., 16-son, 265-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 27.07.2018-y., 03/18/488/1579-son, 12.10.2018-y., 03/18/497/2044-son; 21.03.2019-y., 03/19/531/2799-son, 24.05.2019-y., 03/19/542/3177-son, 23.10.2019-y., 03/19/572/3943-son, 04.12.2019-y., 03/19/586/4106-son; 15.01.2020-y., 03/20/602/0052-son, 05.10.2020-y., 03/20/640/1348-son; Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son, 21.08.2021-y., 03/21/709/0808-son)